Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 245 (14050) | 1975 оной октябриин 18, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

...СПУБЛИКЫН ...МЫШЛЕННОСТИИН ...ЖЭЛТЫН АЛХАСА

...й XXV съезд зарлаха тухай партиин Центральн...тедэй апрелиин Пленумэй тогтоолоор урмашан ...он манай республикын фабрика болон заводуу...мышленна нэгэдэлнүүд болон комбинадуудай, ...олон леспромхозуудай хүдэлмэришэд политиче...алай тон ехэ дэбжэлтын оршон байдалда хү...йнхай. Ажалшадай коллективүүдэй хоорондо, ...шэдэй дунда социалис мүрысөөн айхабтар ехэ ...дэлгэрэнхэй. Мүнөө үедэ мүрысөөндэ оролсоо...ые коллектив, нэгэшье хүдэлмэришэн байхагүй ...эдэ алдуу болохогүй. Эдэнэр юунэй түлөө мү...гэхэдэ, түгэсхэхы жэлэйнгээ түсэбые, абаhан ...гаа, бүхыдөө юhэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб ...түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө, түрэл партиингаа ...эдэ ажалай эрхим дээдэ бэлэг барихын түлөө ...байна бшуу.

...эй XXV съездэ—эрхим бэлэг!», «Табан жэ...хы жэлдэ—габшагай ажал!», «Абаhан уялгаяа ...лэhэн үгэдөө хүрэ!», «Эхэ орондоо—эрхим ...продукци!» —имнэ уряатайгаар, имнэ хүсэлэн ...республикымнай бүхы хүдэлмэришэн анги хү...йнхай. Табан жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид ...йгаар дүүргээд, 1976 оной түсэбөөр хүдэлжэ ...лективүүд, түрүүшүүл, габшагай хүдэлмэришэд ...5 оной юhэ hарын туршадашье габшагайгаар хү...рhан коллективүүд болон түрүүшүүл үсөөн бэшэ.

...ликымнай бүхы промышленность продукци ху...түсэбөө юhэ hарын туршада 102 процент дүүр...эбhөө үлүүлэн 20,7 миллион түхэригэй про...удалдаhан байна. 1974 оной юhэ hарынхитай са...рөө haa, 1975 оной юhэ hарын туршада про... үйлэдбэриин хэмжээнь 6 процентээр урганхай. ...н талань юуб гэхэдэ, ажалай бүтээсэнь урга...укциин шанар нилээд hайжарhан байна. Юhэ ...туршада ажалай бүтээсын түсэб 102 процент ...л, тиигээд нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуул...л, ажалай бүтээсэ 4 процентээр ургаhан байна. ...ромышленна предприятинуудай 50 процент ша...ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар продукци ...аа ехээр гаргадаг болоhон байха юм.

...аа промышленна продукциин шанар эрид hай...н тула фабрика болон заводууд, бүхы пред...д ехэ үүсхэл оролдолго гаргана. «Электрома...од, нарин сэмбын комбинат, Тимлюйн цемен... болон бусад олохон промышленна предприя...рхим hайн шанартай продукци гаргадагаараа ...эшээлхэдэ, «Электромашина» завод хододоо ...предприятинуудай зэргэдэ ябадаг заншалтай. За...ллектив КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэ...тахын тула дээшэлүүлэгдэhэн шэнэ социалис ...д, хэзээ хэзээнэйхи hээ габшагайгаар, оролдо... ажаллажа байна. Тус коллектив продукци бү...аха ба худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб бол...холо урид, бүри 1975 оной июлиин 1-дэ дүүр...бтэ даабариhаа hураггүй ехэ продукци бүтээн ...байха юм. Ажалайнь бүтээсэ 50 процентээр ...тогтоогдоhон даабариhаа үлүү гараа. Заводой ...н түрүүшүүл өөhэдынгөө табан жэлэй түсэб ...й. Тиигээд юhэдэхи табан жэлэй даабариhаа ...байгша оной дүүрэтэр 11500 түхэригэй, 1975 ...бhөө үлүүлэн 200 мянган түхэригэй продукци ...ргахаар заводой коллектив уялга абаа.

...амжалтатайгаар хүдэлжэ байhан промышленна ...үүдые тоолохо болоо haa, олон байhанинь ...үгөөр олохон предприятинуудай хүдэлмэридэнь ...бэшэ дутуу дунданууд бии байhаар. Эдэ ду...д тухай хэлэнгүй байхын аргагүй. Түбхын тү...шидхэгдээгүй асуудалнууд тухай, дутуу дунда...он алдуу эндүүнүүд тухай, эдэ дутагдалнуудые ...хэмжээнүүд тухай бодомжолхо шухала гэжэ ...партимнай заана бшуу.

...шленна предприятинуудай хүдэлмэридэ ямар ...далнууд тохёолдоноб гэхэдэ, юhэ hарын турша ...агдаhан түсэб, абаhан уялгаяа дүүргэнгүй, ...hээ гээгдэжэ ябаhан предприятинууд бии. Эдэ ...удай гол шалтагааниинь юуб гэбэл, хүдэлмэ...дунда социалис мүрысөөн хангалтагүйгөөр эм...э, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэ...ажалай журам hула, ямаршье шалтагаан...ридаа ажалдаа гарахагүй ушарнууд үзэгдэнэ. ...предприятинуудай 22 процентнь продукци худал... hарынгаа түсэб дүүргэнгүй. 5,1 миллион тү...продукци үгөөгүй. Иимэ предприятинуудай тоодо ...Нуурай нүүрhэнэй уурхай, хэдэн леспромхозууд, ...зобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй пред...д, спиртын завод болон бусад зарим предприя...юлсоно. Тиихэдэ юhэ hарын туршада түсэбөө ...е дүүргэжэ шадаагүй предприятинууд бии. ... хэлэхэдэ, иимэ предприятинууд республикын ...енностиин урагшаа түргэн дабшалтадань haад ...а бшуу. Саашадаа иимээр хүдэлжэ байбал, ...табан жэлэй, тэрэ тоодо түгэсхэхы жэлэй түсэб ...йгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ haад тохёолдуулагдаха ... юм. Промышленна предприяти бүхэнэй хүтэл...д энээн дээрэhээ тобшолол хэхэ, түсэб, дааба... уялгануудаа заабол бэелүүлхээр тодорхой хэм...е абаха болоно.

...циин шанар эрид hайжаруулха, ажалай бүтээ...үүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямда...эшэ промышленна предприяти бүхэнэй үдэр ...ухалын шухала зорилго болоно. Эрхим шанар...укци хямда сэнтэйгээр, гаргаша багатайгаар, эл...гэр бүтээн гаргаха, бүхыдөө юhэдэхи табан ..., мүн түгэсхэхы жэлэйнгээ түсэб, абаhан со...уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, Эхэ ...оо мандалда эрхим бэлэг бариха гэhэн нангин ...ойгоор Совет оронойнай промышленностиин бү...мэришэн анги хүдэлжэ байна ха юм.

...и табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй дүүрэтэр ба...юр—миил хоёр hара үлүүтэйхэн саг үлэбэ. ...иин нэгэдэл болон комбинат, фабрика болон за...промхоз болон шахта бүхэн үйлэдбэриингөө түсэб ...эндэ дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ зорилготой. ...эйхиhөө мүнөөдэр hайнаар, мүнөөдэрэйхиhөө ... бүри hайнаар» хүдэлхэ гээшэ ажалшадай кол...бүхэнэй заншал болохо зэргэтэй. КПСС-эй XXV ...нэрэтэй солотойгоор, ажалай эрхим бэлэгүүд...угтаха гэhэн үнэн зүрхэнэй халуун эрмэлзэлгэтэй...ы совет хүнүүдэй ажаллажа байhан үедэ түгэс...лэйнгээ түсэб, абаhан социалис уялгануудаа бэе...шадагагүй нэгэшье коллектив байхагүй юм ааб ...эхын тулада ехэ юумэ хэхэ, үүсхэл оролдолго ... хамаг бүхы арга боломжонуудаа элирүүлхэ ба ..., хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөө ур...айтайгаар эмхидхэхэ шухала.

...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...ЭР Б. Н. БАТОРОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ...ВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...н саг соо аша үрэ ехэтэйгээр научно-педагогиче... олониитын ажал ябуулhыень хараадаа абажа, ...) 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Буряа...ээ ажахын институдай доцент, КПСС-эй түүхын ...е даагша Баторов Бадма Николаевичые Буряа...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй ...ар шагнаха.

...радай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

...радай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

...-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
...5 оной октябриин 15.

XXV КПСС-эй съездэ — эрхим бэлэг.

ХОЁРДОХИ ОТДЕЛЕНИ УРИДЛАБА

Байгша ондо Хүрбын совхозой механизаторнууд хабарhаа хойшо баян ургаса хуряажа абаха гэжэ нилээд оролдолго гаргаа. Тиигэhэнэй ашаар ороохо тарянай үндэр ургаса ургуулhан байна. Һаяшаг тус совхозой 2-дохи отделениин комбайнернууд эршэтэйгээр хүдэлжэ, таряа хуряалгаяа дүүргэбэ. Энэ үедэ дүршэлтэй, түрүү комбайнернууд социалис мүрысөөндэ илажа гараа. Тэрэ тоодо комбайнернууд коммунист Д. Доржиев, Г. Черенков, А. Еронтьев болон бусад магтаал hайшаалда хүртэhэн, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаhан байна.

Эдэнэр дунда зэргээр гектарай 11—12 центнер ороохо хуряагаа. Зарим hайн ургасатай газарта гектарhаа 20—22 центнер хүрэтэр ороохон гараhан байна. Комбайнернууд түрэл партиингаа ээлжээтэ XXV съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсон, таряа хуряалгаяа богони болзор соо hайн шанартайгаар хуряахын тула бүхы хаба шадалаа элсүүлэн хүдэлөө гээшэ. Совхозой зарим отделенинүүдтэ таряа хуряалга үргэлжэлhөөр. Һаяын үдэрнүүдтэ сүм дүүрэхэ юм. Гадна гүрэндэ таряа тушааха хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулагдана.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хори.

40000 ЦЕНТНЕР— ОРООҺОН ГҮРЭНДЭ

СЭЛЭНГЭ. (Телефоноор абтаба). Манай колхоз КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ энэ жэл гүрэндөө 30 мянган центнер ороохо худалдаха гэhэн социалис уялга таряа хуряалгын урда тээ абаа hэн. Энэ уялгаяа колхозоймнай таряашад амжалтатайгаар дүүргээ.

Тиин колхознай ороохо таряа хуряажа абаха түсэбөө баhал ехээр үлүүлээ.

Бүхыдөө 79,3 мянган центнерэй орондо 107 мянган центнер ороохон суглуулагдаа гэхэ гү, али гектар бүриhөө 15,3 центнер ургаса абтаа.

Бии байгаа арга боломжонуудаа хаража үзөөд, колхозой гэшүүд үшөө 10 мянган центнер таряа нэмэжэ худалдаха гэжэ шиидээ. Октябриин 15-да колхознай энэ шэнэлэгдэhэн уялгаяа сүм дүүргээ, бэлэдхэлэй пунктда хамтадаа 40 мянган центнер таряан тушаагдаба.

Ж. ВАНКЕЕВ.
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой.

ГЕКТАРАЙ 21 ЦЕНТНЕР

ХЭРЭН. Саяанай совхозой дүрбэдэхи отделениин механизаторнууд таряа хуряалгаяа эршэмтэйгээр ябуулжа байна. Тус отделениин тракторно-таряан ажалай бригадые даагша Д.Д. Лопсоновой мэдүүлhэнэй ёhоор, мүнөө бүхыдөө 7754 центнер таряан сохигдожо, гүрэнэй амбаарта 2600 центнер ороохон эльгээгдээ.

Энэ жэлдэ дурсагдагша совхоздо тарянай ургаса аhала hайнаар гараа. Зарим участогуудhаа, илангаяа 180 га хэмжээтэй поли дээрэhээ гектар бүриин 21 центнер таряан хуряагдаа.

Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрhөө эхилхэ комбайнернууд Владимир Топхоев, Владимир Балданов, Намсарай Маланов гэгшэд тус бүрээ 2000—2500 центнер таряа сохижо эрхимлэhэн байна. Ургаса хуряагшадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, механизаторнуудай хэhэн ажалай дүн үдэр бүри согсологдожо, олондо дуулгагдана. Мүн аймагай соёлой байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэhэн уран hайханай бүлгэмдэ хабаадагшад hаяшаг эндэ ерэжэ, hонирхолтой концерт харуулба.

Эдэ үдэрнүүдтэ отделениин механизаторнууд таряа хуряалгаяа улам хурдадхажа, ойрын сагта сүм дүүргэхээр ажаллажа байна.

В. СЕМЕНОВ.
Түнхэнэй аймаг.

„Советскэ Союзай ажалшад! КПСС-эй аграрна политикые бэелүүлхын түлөө, хүдөө ажахын үйлэдбэриие али бүхы аргаар дэбжээхын түлөө тэмсэлдэ хүсэлэл оролдолгоёо эршэдхэн зорюулагты!“

(Агууехэ Октябриин социалис революциин 58 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаhан Уряануудhаа).

СОВХОЗ СООГОО ТҮРҮҮЛБЭ

Республикын габьяата механизатор Бабасан Дашиевич Базаровай хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригада Һүтэй нютагта суурхаhаар үнинэй. Эбтэй эетэй энэ бригадын гэшүүд Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой механизаторнуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлэн гараhан байна.

Энэ бригадын таряалангай газар Тарбагата, Соорхой гэжэ нютагуудта оршодог. Эндэ ерэhэн лэ хүн механизаторнуудай оролдосотой ажалые обёорхо байха. Мүнөө Базаровай бригада ороохо тарягаа хуряажа дүүргэбэ. Дүн хамта арба гара мянган центнер шэниисэ сохигдонхой. Дүй дүршэлтэй комбайнернууд Ж. Дамбаров, П. Батуев, Ц. Бадмаев, Б-М. Очиров гэгшэд хуряалгын түрүүшын үдэрhөө үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаhан байна.

Мүн лэ Тарбагата, Соорхойдо оршодог ороохоной оньhожоруулагдаhан тоог дээрэ 2200 центнер шэниисэ сэбэрлэгдэжэ, хатаагдажа, гүрэнэй амбаарта тушаагдаа. Тэрэшэлэн шэниисын 4 мянган центнер, обёосой 1,5 мянган центнер үрэhэ хүрэнгэ хаагдаа. Тоог дээрэхи ажал хоёр халаанда эмхидхэгдэнэ.

Таряалангай талмайнууд дээрэхи hолоомон суглуулагдажа, малшадай үбэлэй байрада зөөгдэнэ, тэрэшэлэн намарай паар хахалха түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Р. БАЛДАНОВ.
Манай корр.
Сэлэнгэ.

ЯРУУНАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ:

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

«Победа» колхозой haалиин фермын хүдэлмэришэд гүрэндэ hү худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб hаяхан дүүргэбэ. Түсэбөөр хараалагдаhанай ёhоор, 36050 центнерэй орондо 36565 центнер hүн гүрэндэ тушаагдаа.

Коллективэй энэ амжалтада Субаряагай МТФ-гэй haалишад эгээл ехэ хубитаяа оруулаа. Коммунистка А. Х. Доржиевагай толгойлдог тус фермэ 13820 центнер hү худалдаха түсэбөө үни хада дүүргээд, табан жэлэй түсэбhөө гадуур 500 гаран центнер hү гүрэндэ тушаагаад байна. Субаряагай болон Үхэриин МТФ-нүүдэй түрүү haалишад Хандажаб Митыпова, Дулма Хамаева, Дулмажаб Митыпова, Цэрэн-Дулма Намсараева гэгшэд табан жэл дотор тус тустаа 1740 центнер hү үйлэдбэрилхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэнхэй.

Мүн колхозой хонишодшье hайн амжалта туйланхай. Тэдэнэр табан жэлдэ 2505 центнер ноохо гүрэндөө худалдаха түсэбөө дүүргэбэ. «Сагаан алта» үйлэдбэрилхэ талаар ахалагша хонишод Цыбикжаб Бадмаев, Лубсан Дамбаев, Цэбэг Гурбазаров эгээл hайн дүн туйлаhан байна.

Партиин XXV съездые угтуулан, колхозой малшад ажалдаа шэнэ амжалтануудые туйлахаар зоригжонтой.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Үнгэрhэн зундаа ган гасуртай байhаншье haа, «Дружба» колхозой таряашад энэ жэлдэ бараг ургаса ургуулаа. Гектар бүриhөө дунда зэргээр 8,8 центнер ороохон хуряагдаба. Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой механизаторнууд таряа хуряалгаяа дүүргүүтэй болоо.

Тарянай тоог дээрэ бүхыдөө 40 гаран мянган центнер ороохон буулгагдаа. Колхозой ажалшад ургаса хуряалгатай хамта ерэхэ жэлэй ургасын үрэhэ хааха байнхай. Мүнөө 6 мянган центнер үрэhэн амбаарта оруулагдаа. 4000 центнер үрэhэнэй ороохон «ОВП-20» машинаар түрүүшынхиеэ сэбэрлэгдээд байна. Бүхыдөө 18 мянган центнер үрэhэн хаагдаха юм. Мүн гүрэндэ тушаагдаха ороохон сэбэрлэгдэнэ. Мүнөө тоог дээрэ ороохо сэбэрлэлгэдэ 12 машина үдэр hүнигүй хүдэлэгдэнэ. Ороохо худалдаха энэ жэлэйнгээ түсэб тус колхоз үлүүлэн дүүргэхэ зорилготой. 6.000 центнер ороохон гүрэндэ тушаагдахань.

Ерэхэ жэлэй үндэр ургасын бата найдалтай үндэhэ hуури табихын тула, газарай хүрэтэр шадаал haа ехэ талмайда намарай паар хахалха хэмжээнүүдые хараалба. Түсэбэй ёhоор 1500 га паар хахалагдаха юм. Һүүлэй үдэрнүүд болотор эндэ 900 гектар газар элдүүрилэгдээ. Намарай паар хахалалгада 5 трактор ябуулагдана. Трактористнууд Бадмажаб Базаров, Цырен-Ханда Базарова, Бальжи-Нима Жамбалев гэгшэд нормын ёhоор 9,2 гектарай орондо «Т-4» трактораар үдэр бүри 15—20 гектар паар хахална.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

ҺОЛООМОЁО ФЕРМЭНҮҮДТЭ ЗӨӨЖЭБДИ

Манай колхоздо таряа хуряалга амжалтатай дүүргэжэ, мүнөө hолоомоёо суглуулжа эхилэнхэйбди. Полинууд дээрэhээ бүхы hолоомоёо тюглээд, фермэнүүдтэ зөөнэбди. Энэ хүдэлмэридэ найман хүнhөө бүридэhэн звено ээлэгдэнхэй. Эдэнэй мэдэлдэ нэгэ пресс, гурбан трактор, хоёр тэргэ бии. Мүнөө үедэ 2000 центнер hолоомон тюк болгон уягдаад, фермэнүүдтэ абаашагдаад байна. Бүхыдөө 3500 центнер hолоомо бэлэдхэхэ түсэбтэйбди. Тэрэнээ сүм дүүргэхэ байхабди гэжэ hанагдана. Юуб гэхэдэ, hолоомо тюглэдэг звено бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Тус звеное дүршэлтэй механизатор Степан Фолемонович Калашников ударидана.

Трактористнууд Ф. Покатский, Ф. Русин гэгшэд үдэр бүри 700—800 тюк бэлэдхэжэ, нормоёо үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ звено үшөө 1500 центнер hолоомо тюглэжэ, фермэнүүдтэ зөөхэ юм.

А. РЕВЦОВ,
Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой түрүүлэгшэ.

ЗАХА ХОЛЫН ГҮҮРТЭДЭ...

Шобхо үндэр саhан дуулгата мундаргануудай гүн ута жалгаар шааяса урдадаг Чильчигир горхоной хажуудахана буруунуудай гүүртэ оршодог юм. Эндэ Мария, Орочен Берельтуевтан эмэ буруу, хашарагуудые гунжан болоторнь hайнаар харууhалаад, Улюнхаанай, Хүшэгөөрэй, Этьхитын hаалиин гүүртэнүүдтэ тараан үгэдэг байна.

Олон жэлэй туршада таhалгаряагүй мал адуулhан эдэ нүхэднай нилээд дүршэжэ, даажа абаhан hүрэг үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 850—900 граммаар нэмээн хүшэлүүлнэ. Тиигэжэ эрхим ажалайнгаа түлөө эдэ малшад коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна.

— Намартаа ногооной хагдаржа захалхатай адли малдаа талха тарянай зүйл хэршэгдэhэн hолоомотой холижо буйлуулаад эдюулнэбди, — гэжэ Орочен Берельтуев хөөрэнэ.

Байгша ондо Берельтуевтан Улюнхаанай, Хүшэгөөрэй hаалиин гүүртэнүүдтэ симментал, казах үүлтэрэй сагаан толгойто 130 гунжа тушаажа үгэхөөр бэлдэжэ байна.

О. БЕРЕЗКОВ.
Хурамхаанай аймаг.
Дэрээнэй совхоз.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой түрүү үхэршэд Мария Иннокентьевна, Орочен Степанович Берельтуевтан.
Авторай фото.

ЭРХИМ ЭКИПАЖ

Улаан-Үдын авиапредприятиин вертолетчик, коммунист А. А. Мартышинай хүтэлбэрилдэг «МИ-8» вертолёдой экипаж ажалай үшөө нэгэ амжалта туйлаба. Эдэнэр байгша оной октябриин 14-нэй үдэр юhэдэхи табан жэлэй түсэб болзорhоонь урид дүүргэhэн тухайгаа мэдээсэhэн байна.

Эдэнэр жэлэй дүүрэтэр таба мянганhаа дээшэ час ниидэжэ, арадай ажахыда хэдэн зуугаад тонно ашаа шэрэхэ уялга абаба. Тиигэжэ тус экипаж хараалагдаhан түсэбhөө гадуур 500 мянган түхэригэй ашаа шэрэхэ болоно.

И. ХРАПУНОВ.

ТАСС — ШЭНЭ ҺОНИН

ФРАНЦИИН ПРЕЗИДЕНТ АЙЛШАЛҺААР

Франциин Президент В. Жискар д'Эстэн, тэрэнние үдэшэжэ ябалсаhан хүнүүд Киев ошохоёо октябриин 16-да Москваhаа мордоhон байна.

Франциин, Советскэ Союзай ба Украинын ССР-эй гүрэнэй тугуудай хиидхэгдэhэн Украинын ниислэлэй аэропортдо Франциин Президентые Украинын компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий, УССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И. С. Грушецкий, УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Ляшко, республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд угтаа.

Франциин Республикын толгойлогшодо, бусад айлшадта сэсэгүүд барюулагдаба.

Аэропорт дээрэ, автомашинануудай дабшан гараhан хотын үйлсэнүүд ба талмайнуудта Франциин дээдэ тушаалта айлшаниие Украинын ниислэлэй ажалшад амаршалба. (ТАСС).

ОБЩЕСТВЫН АЖАБАЙДАЛДА ЗАЛУУШУУЛАЙ ДҮҮРГЭДЭГ ҮҮРГЭ

Бүхэдэлхэйн басагадай уулзалга дээрэhээ

Бүхэдэлхэйн басагадай уулзалгын үедэ үнгэргэгдэжэ байгаа уласхоорондын конференци дүрбэдэхи үдэрөө үргэлжэлбэ. Олон оронуудай делегадуудай хэлэhэн үгэнүүд басагадай социальна ба политическэ эрхын түлөө тэмсэлдэ, мүнөө сагай общественн ажабайдалда эмэгтэй залуушуулай адли тэгшэ эрхэтэйгээр хабаадалгын асуудалнуудта зорюулагдана.

Манай ороной залуу үетэн-эхэнэрнүүд саг үргэлжын анхаралаа, эсэгэ ёhоной оролдолгоор хүреэлэгдэнхэй. Эрэнүүдтэй адли тэгшэ эрхэ СССР-эй эхэнэрнүүдтэ хангагданхай. Жэшээлэн хэлэбэл, гүрэнөө хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хабаададаг киргиз залуу эхэнэрнүүдэй тоо жэл бүри улам ургана. Республикын нютагай Соведүүдэй депутадуудай дунда 10 мянга шахуу эхэнэрнүүд бии. Совет Киргизэй 9 мянга гаран ажалша эхэнэрнүүд СССР-эй орденуудаар, медальнуудаар шагнагданхай. 69 эхэнэртэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо, — гэжэ Киргизэй гүрэнэй университедэй студентка Д. Садыкова хэлэбэ.

Л. Душ Сантуш Диаш Португалиин ажалша эхэнэрнүүдэй үмэнэhөө үгэ хэлэхэдээ, фашизмда ба колониализмда эсэргүү тэмсэлдэ үетэн эхэнэрнүүдэйнгээ эдэбхитэйгээр хабаадажа байhан тухай хөөрэбэ. Эндэхи эмэгтэй залуушуул орон дотор мүнөө бэелүүлэгдэжэ байгаа революционно шэнэдхэлгэдэ хубитаяа оруулна. Португалиин басагад — политическэ партинуудай, арадай-демократическа эмхинүүдэй эдэбхитэд болоно гэбэ.

Капиталис байгуулалтата гүрэнүүдэй олонхидонь эхэнэрнүүдые доромжолон гаазашалдаг ябадал үшөө усадхагдаадүй байна. Эдэ оронуудтахи басагадай эрдэм олохо, мэргэжэл шудалхань тон бэрхэтэй. Эдэнэр политическэ ба ниитын ажабайдалда хабаадуулагдадаггүй байhаар гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

Марокко дохи Дэбжэлтын ба социализмын парти гэдэгэй залуушуулай түлөөлэгшэ Ф. Эль Мадмад иигэжэ тэмдэглэбэ: Залуу эхэнэрнүүд эндэхи политическэ, профсоюзна ба ниитын эмхинүүдтэ үшөөл дутамагаар түлөөлэгдэнэ. Революционно, түрүү үзэл бодолтой хүсэнүүд общественн социальна ажабайдалда эхэнэрнүүдые элсүүлхэ зорилготой хүдэлмэри ябуулжа байна гэбэ.

Сүлөөрхын түлөө тэмсэдэг залуу хүдэлмэришэдэй холбооной национальна хүтэлбэриин гэшүүн Дж. Фурилло (США) үгэ хэлэхэдээ, хэдэн миллион американ залуу эхэнэрнүүд саарhан мүнгэнэй үнын уналгада, юумэнэй сэнгэй хүндэрэлгэдэ, расизм ба доромжолгодо эсэргүүсэн, салин хүлhэ нэмээлгэхын, социальна талаар хангагдаха эрхын түлөө тэмсэнэ гэжэ тэмдэглээ.

Эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын, уласхоорондын аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө, ниитын үйлэдбэридэ басагадай, залуу эхэнэрнүүдэй хабаадахын түлөө ниитэ тэмсэлдэ эмэгтэй залуушуулай оруулха хубита тухай асуудалнуудые конференцидэ хабаадагшад мүн лэ зүбшэн хэлсэнэ.

Лаосой залуушуулай делегацитай пресс-конференци энэл үдэр болобо.

СССР-эй ЛЕНИНСКЭ БА ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОХО КОМИТЕДТЭ

Литературын, искусствын ба архитектурын талаар СССР-эй Ленинскэ, Гүрэнэй шангуудые олгохо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедэй сесси Москва хотодо Н. С. Тихоновэй хүтэлбэри доро болобо. Сессиин хүдэлмэридэ Москвагай, Ленинградай ба союзна республикануудай соёлой элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад хабаадаа. СССР-эй 1975 оной Гүрэнэй шангуудта зууршалха конкурсдо хабаадахаар шэлэгдэhэн зохёолнууд, тэдэнние олониитын зүбшэлhэн дүнгүүд сесси дээрэ хаража үзэгдэбэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: тоосоон ба һунгалта

ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ ХҮСЭ ЕХЭТЭЙ

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводто мүнөө 1.479 коммунист хүдэлнэ. Тэдэнэй һунгаһан 425 делегат заводойнгоо тоосоото һунгалтын партийна XX конференцидэ ерэжэ, парткомойнгоо жэлэй туршада хэһэн ажал, саашанхи зорилгонууд тухай хэлсэбэд.

Заводой олон коммунистнар предприятиингаа харюусалгатай участогуудта ажаллана. Жэлһээ жэл бүри ажал хүдэлмэридөө эрхим амжалта туйлажа, нэрэтэй солотой болоошод эндэ үсөөн бэшэ. Олонхи коммунистнар даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандахынгаа хажуугаар, хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа байдаг.

Эндэхи 50 эхин партийна организацинуудта 900 гаран агитатор, 187 политинформатор тоологдоно. Агитаторнуудаар заводой түрүү хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, алба хаагшад баталагданхай. Тэдэнэр коллективэйнгээ дунда ходо лекци, элидхэл уншана, хөөрэлдөө үнгэргэнэ. Ганса энэ жэлэй 8 һарын туршада 2.089 лекци уншагдаа.

Коммунистнуудые, хүдэлмэришэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ, мэргэжэл шадабарииень дээшэлүүлхэ талаар заводой партийна организаци, партком ехэхэн анхаралаа табина. Эндэ 139 пропагандист хүдэлнэ, элдэб янзын һургуулинуудта 5,5 мянган хүн һурана. Үнгэрөөшэ жэл ганса марксизм-ленинизмын үдэшын университедые 71 хүн дүүргээ, мүнөө жэл 72 хүн һуража байна.

Партком, партийна эхин организацинууд коллективэйнгээ дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээ, муу бэшээр хүтэлбэрилнэ. Илангаяа коммунис ажалай түлөө мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ мүнөө 8.677 хүдэлмэришэн, инженер, техник, алба хаагша хабаадана. Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ заводой 5.886 хүдэлмэришэд, тэрэ тоодо 1.012 коммунист, 22 комплексно цех болон таһаг, 107 участок болон бригада хүртэнхэй.

Һүүлэй үедэ заводто харуулан ойлгуулха агитаци нилээд һайжараа. Энэ талаар тусхай Совет хүдэлнэ. Цех, участок, парк болон бусад «Хүндэлэлэй самбар», «Ажалай дүн харуулха самбар», плакат, лозунг, диаграммануудаар гоёогдонхой, эндэ дайнай болон ажалай алдар солын талмай, заводой суута хүнүүдэй самбар байгуулагдаа. Энэ талаар илангаяа электровагоной, вагонзаһабарилгын, дизельнэ, инструментальна болон бусад цехүүдэй партийна организацинууд ехэ юумэ хээ.

Залуушуулые физкультура ба спортдо хабаадуулха талаар ехэхэн хэмжээнүүд абтаа. Заводой 5 гаран мянган хүдэлмэришэд ДОСААФ-ай гэшүүд байха юм.

Ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ заводой соёлой Байшан, библиотекэнүүд, музей горитойхон хүдэлмэри хэнэ. Эндэхи библиотекэнүүд 108.964 номтой, 33 гара мянган уншагшадтай, музей 3.800 экспонадтай.

Архи ууха, ажалай болон ниитын журам эбдэхэ ябадалтай профсоюзай, комсомолой болон ниитын бусад организацинууд, тэрэ тоодо эхэнэрэй совет, арадай дружина ехэ үүргэ дүүргэнэ. Мүнөө эндэ милицидэ туһалха пункт бии болгогдоод, ниитын журам эбдэгшэдтэй шанга тэмсэл хэгдэжэ байна.

Заводой ветеранууд, үнинэй коммунистнар хүдэлмэришэдые, илангаяа залуушуулые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Эндэ һурган хүмүүжүүлэгшын совет байгуулагданхай, тусхай университет хүдэлнэ. Һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ 237 түрүү хүдэлмэришэд, тэрэ тоодо 65 коммунистнар хүсэ шадалаа зорюулна.

Хүдэлмэришэдэй дунда ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулһанай ашаар ажалшадай үүсхэл, оролдолго дээшэлээ, завод түсэб уялгануудаа муу бэшээр дүүргэдэг болоо. 1974 оной хоёрдохи кварталда заводой коллектив Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ дүрбэдэхеэ илажа, зам харилсаанай министерствын ба түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг болон нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртөө һэн. 1974—1975 онуудта заводой 66 түрүүшүүл гүрэнэй орден, медальнуудаар шагнагданхай.

Завод продукци гаргаха, худалдаха, сэбэр олзо оруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлхэ юһэдэхи табан жэлэй дүрбэн жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргээд, табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэб дүүргэхэ аргатай болоод байна. Заводой олон цех, бригада, участогууд табан жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые болзорһоонь урид дүүргээ.

Коммунист С. И. Маковейн хүтэлбэрилдэг дизельнэ цехэй түлишын аппаратура заһадаг бригадын гэшүүд ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Е. Н. Мацуковой хүтэлбэрилдэг электро-хабсаралгын бригадынхид гаргадаг продукциингаа шанар эрид һайжаруулха, коммунист В. А. Ивановай хүтэлбэрилдэг локомотив суглуулдаг цехэй электро-хабсаралгын бригадын гэшүүд партиингаа XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая гэһэн үүсхэл гаргаад, заводойнгоо бүхы цех, бригада участогуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан юм. Эдэ бригадануудай үүсхэл заводой бүхы коллектив дэмжээ.

Уралан нарижуулга, ухаалан зохёолго заводой хүдэлмэришэдэй инженернүүдэй, технигүүдэй дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ талаар хараалагдаһан түсэб 14 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ. Тоосоото үе соо уралан нарижуулгын 1364 дурадхал нэбтэрүүлэгдэжэ, 742 мянган түхэригэй арьбалга хэгдээ. Жэлэй туршада шэнэ техникэ, технологи хэрэглэхэ 1418 хэмжээ ябуулганууд нэбтэрүүлэгдэжэ, 1.035 мянган түхэригэй продукци нэмэжэ гаргаха арга олгогдоо.

Эдээн тухай заводой парткомой секретарь **В. А. Улановай** конференци дээрэ хэһэн тоосоото элидхэл соо хэлэгдээ, тэндэ үгэ хэлэһэн булад шудхалгын цехэй партийна организациин секретарь **Р. К. Торонов**, заводой ахалагша **конструктор И. Д. Гордеев**, кузнечнэ цехэй начальник **И. Д. Гребёнкин**, арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ **В. И. Жужгов**, заводой комсомолой комитедэй гэшүүн **С. Николаев**, локомотив-бүридүүлгын цехэй партийна организациин секретарь **Н. А. Марактаев**, эхэнэрэй соведэй түрүүлэгшэ **В. М. Грязнова**, вагонно-колёсно цехэй партийна организациин секретарь **Я. Я. Казаков**, заводой директор **А. С. Асеев** болон бусад тэмдэглээ.

Гэбэшье ажалшадай дунда ябуулагдажа байгаа ниитэ политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ үшөөл ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ партийна конференци дээрэ хэлэгдэбэ. Үнгэрөөшэ жэл зарим цехэй партийна организаци коммунистнуудай, партийнабэшэ хүтэлбэрилэгшэдэй һуралсал муугаар хүтэлбэрилөө, зарим пропагандистнууд, агитаторнууд, политинформаторнууд даалгагдаһан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандаа, хүдэлмэрилэгшэдэй дунда лекци, элидхэл, хөөрэлдөө үсөөнөөр уншаа.

Ниитэ политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ заводой олохон инженер, технигүүд, алба хаагшад хабааданагүй. Социалис мүрысөө хүтэлбэрилхэ, харуулан ойлгуулха агитаци эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд үзэгдэнэ. Илангаяа залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. Тэрэнһээ боложо, ниитын журам эбдэхэ ябадал ушарна.

Жэшээлхэдэ, энэ жэл электро-заһабарилгын, вагоноколёсно, модо болбосоруулгын цехүүдтэ ажалай, ниитын журам эбдэхэ ушар нёдондонойхиһоо 2—3 дахин олон болоһон байна. Зарим хүдэлмэришэд даалгагдаһан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандана, түсэб уялгануудаа дүүргэнэгүй, муу шанартай продукци гаргана. Зарим цех, бригада, участогые даагшад, мастернууд коллективэйнгээ ёһотой хүмүүжүүлэгшэд болоогүй.

Ленинэй ордента локомотив-вагон заһабарилгын заводой коммунистнар, бүхы хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, алба хаагшад КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаад, юһэдэхи табан жэлэй түсэб, уялгануудые дүүргэхын түлөө шангаар тэмсэжэ байна. Тэдэнэй эрхим амжалта туйлахань дамжаггүй.

Заводой партийна конференцидэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев**, СССР-эй зам харилсаанай министерствын главкын начальнигай орлогшо **Е. П. Павленко** хабаадалсажа, үгэ хэлэбэд.

Конференци дээрэ парткомой шэнэ гэшүүд, парткомой секретаряар **В. А. Уланов** һунгагдаба.

Ц. СУБАНОВ
манай тусхай корр.

ГЭЭГДЭЛҺЭЭ ГАРАҺАН КОЛЛЕКТИВ

Шэнэ онол арга үргэнөөр хэрэглэжэ, оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһанай ашаар вагонуудые бага гаргашатайгаар, түргэнөөр заһабарилхын тула ЛВРЗ-гэй вагонно комбинадай хүдэлмэришэд яһала оролдодог бэлэй. Теэд хамаг юумэн һанаһан соонь болодоггүй һэн. Элдэб эсын дутагдалнууд гараха. Запчастьнууд дуталдаха. Хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари багадаха. Энээн дээрэһээ боложо вагонууд нобшо удаагаар заһабарилагдадаг бэлэй. Заһабарилагдаһан вагонууд хэдэн сүүдхэ заводой хашаа соо миин байдаг һэн. Энэ вагонуудые дулаасуулхын тула нүүрһэн ехээр галдагдадаг бэлэй. Энэ бүхы дутагдалнуудые саг дары усадхаха хэрэгтэй. Ямар аргаар энэ гээгдэлһээ гараха хэрэгтэй гээшэб?

Энээн тушаа вагонно комбинадай начальнигай тушаал һаял даажа абаһан Максим Еремеевич Тугутов нилээд бодомжолжо үзэбэ. Түрүү хүдэлмэришэдтэй, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдтэй, мастернуудтай һайса хөөрэлдэбэ.

Заводой хашаа соо заһабариһаа гараһан вагонуудай олоор суглардаг шалтагаан элирүүлэгдэбэ. Вагонно комбинадай хүдэлмэришэд түмэр замшадтай холбоо барисаатай болоо бэлэй. Мүнөө һарын эхиндэ заһабариһаа гараһан 10—15 вагон заводой хашаа соо үлэдэг болобо. Үбэлэй үедэ вагонуудые халуун ууралаар дулаасуулха арга олдоо. Вагонуудай пеэшэнүүдые түлихэ ажалһаа 6—7 хүдэлмэришэд сүлөөлэгдэжэ, ондоо ажалда табигданхай. Урдань жэлдээ 150—200 тонно нүүрһэ түлидэг һаа, мүнөө оройдоол 15—20 тонно нүүрһэн гарашалагдадаг болоо. Заһабариһаа гараһан вагонуудые үбэлдөө халуун ууралаар дулаасуулдаг болоһон дээрэһээ вагонуудые заһабарилха өөрэ үнэнь нилээд хямдарһан байха юм.

Комбинадай цехүүд соо шэнэ, бүтээсэ ехэтэй оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд орёо нарии энэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые һайнаар хүдэлгэжэ, бага гаргашатайгаар ехэ продукци гаргадаг болоо. Комбинадай хүдэлмэришэд үйлэдбэриин культурые һайжаруулха ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табина. Һүүлэй жэлнүүдтэ цехүүд һайнаар дулаасуулагдана. Агаар ходо сэбэрлэгдэжэ байдаг. Вагонуудые шэрдэдэг цехтэ сэбэр агаар оруулагдадаг болонхой. Хүдэлмэришэдэй ажаллахада, ехэ хүнгэн һайн болобо. Ажал хүдэлмэри хүнгэдхэхэ талаар нилээд ехэ юумэн эндэ хэгдээ.

Цехэй хүдэлмэришэд һайн шанартай продукци ехээр гаргажа шадаа һаа, мүнгэн шангаар, үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдана. Тэдэнэй нэрэ соло Хүндэлэлэй дэбтэр соо бэшэгдэнэ, дүрэ зурагуудынь цехэй, заводой Хүндэлэлэй самбарта гаргагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ цехэй хүдэлмэришэд ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг болоо. Һайн шанартай продукци ехээр гаргаха гэһэн мүрысөөндэ булта хүдэлмэришэд хабаадалсана. Эдэнэр голодоһогүйгөөр продукци гаргаха гэһэн Саратов хотын промышленна предприятинуудай гаргаһан онол арга хэрэглэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ продукциингаа шанарые эридээр дээшэлүүлбэ. Вагонууд һайн шанартайгаар заһабарилагдана. Түмэр замшадай талаһаа гомдолой орохонь хоёр дахин бага болоо.

Вагонно комбинадай коллектив һайн шанартай продукци ехээр гаргажа, һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг байха юм. Эдэнэр түгэсхэхы жэлэй даабари болзорһоонь урид, декабриин 25-да дүүргэхээр социалис уялга абанхай. Тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхын тула оролдожо байна. Гээгдэлһээ гараһан энэ коллектив вагонуудые олоор, һайн шанартайгаар заһабарилха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлнэ.

Вагонно депогой начальник М. Е. Тугутов ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шададаг, бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ байһанаа харуулжа шадаа. Үглөө эртэ, халаанай дундашье цехүүд соогуур ябажа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэдэг. Тэдэнэй үгэ зугаа шагнажа, үнэтэ дурадхалнуудыень ухаандаа хадуун абадаг. Ажалаа эмхидхэхэдээ хүдэлмэришэдэй хэлэһэн зүбшэл заабаринуудые хараадаа абадаг. Хүтэлбэрилэгшэд, хүдэлмэришэд ингэжэ нэгэ һанал бодолтойгоор хүдэлхэдөө ехэ юумэ хэнэ ха юм. Эдэнэр партиин XXV съездэдэ зорюулан уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлжэ байна.

В. БРАГИНА.

Татьяна Беляева үшөөл залуу. Гэбэш[э] сотой бэрхээр хүдэлжэ, һайн шанартай [...] ехээр гаргажа, Улаан-Үдын нарин сэмбы[...] дай хүдэлмэришэдэй магтаалда хүртэдэг[...] хой. Тэрэ халаан бүриингөө даабари үлүү[...] гэжэ, түрүү хүдэлмэришэдэй зэргэдэ [...] Продукци гаргаха табан жэлэйнгээ даа[...] 4 һарын туршада дүүргээ бэлэй. Коммуни[...] нэрэ солодо хүртэнхэй. «1974 оной социа[...] сөөндэ илагша» гэһэн тэмдэг үбсүүндэнь [...]

Комсомол басаган Татьяна Беляева [...] тиин XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр [...] зорилготойгоор уялга абанхай. Залуу [...] шэ басаган халаан бүриингөө даабари 2[...] центээр үлүүлэн дүүргэжэ, түрүү [...] үльгэр жэшээ харуулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сэмбэ нэхэгшэ Татьяна [...]

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВА

АЙМАГ СООГОО ЭРХИМЛЭЭ

Үржэл нютагай зүүн-хойгуурхи үргэн талада хонин һүрэгэй атарлан бэлшэжэ ябаха холоһоо харагдана. Эдэ эхэ хонидой яһала тобир тарганаар үбэлые угтаха байһаниинь малшан хүн дары обёорхол байха. Зун, намарай үедэ хонидоо бултыень таргалуулжа абахын түлөө отарын эзэдэй гаргаһан оролдолго одоол эндэ харагдана бшуу.

Түл абалгаар Баргажанай аймагай хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хододоо түрүү һуури эзэлжэ ябадаг нүхэр Сангадиева байгша ондо хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, абаһан уялгаяа дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Тиин байгша ондо — юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ шударга бэрхээр хүдэлхын түлөө социалис мүрысөөнэй эршэ республикын хонишодой дунда дэлгэрүүлэлсэһэн О. Э. Сангадиева зуун эхэ хонин бүриһөө 116.2 хурьга абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлһэн байна.

КПСС-эй обкомой, райкомой гэшүүн О. Э. Сангадиева Хилганын колхозой ахалагша хонишон А. Ш. Нимаев хоёр 1975 оной социалис мүрысөө хоорондоо баталхадаа, аймагайнгаа хонишодые энэ мүрысөөндэ оролсохыень уряалһан байгаа.

Республикын хонишодой дунда социалис мүрысөөнэй долги эбхэрүүлһэн Зэдын, Сэлэнгын аймагуудай залуу хонишод Виктор Базаров, Цырен-Доржи Шиндаков гэгшэдэй уряае эдэ хоёр мүн лэ дэмжэһэн байгаа.

Хоюулаа нэгэ голдо түрэһэн, һураһан, нэгэ аймагайшье һаа, ондо ондоо ажахын хонин ажал дээрэ хүдэлдэг һэн тула байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 116—115 хурьга абажа, томо болгохо зорилго жэлэй эхиндэ урдаа табиһан юм. Тиихэдээ хонин бүриһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалха, хурьгадаа эхэһээнь һалгааха үедөө 23—24 килограммтай болгохо уялга абаһан юм.

Эрхим хонишон Сангадиева хонин ажалда түрүүшынхеэ 1962 ондо орожо, ажалай дүршэл баянтай хонишон, Социалис Ажалай Герой Ш. Л. Цыремпиловагай отарада хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Хожомоо хүмүүжүүлэгшынгээ пенсидэ гарахадань, отарыень даажа абаһан байгаа. Тиин 1970 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 125 түл абажа, аймаг, республика дотороо түрүүшүүлэй зэргэдэ гаралсажа шадаа һэн. Тиихэдээ зуһаг хонидһоо эгээл олон хурьга абаһан байгаа бшуу.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Ольга Энхеевнагай отарынхид түл абалгаар юһэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ бэлэй. Харин нооһо хайшалха түсэбынь байгша ондо мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэжэ, хонин бүриһөө 4 килограмм 300 грамм нооһон хайшалагдаһан, хурьгадаа эхэһээнь һалгаахадаа 23 килограммда хүргэһэн байха юм.

— Манай колхозой эрхим хонишон Ольга Энхеевна республикын болон аймагай хонишодой дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, хаба ша[...]

АРАДАЙ ХИНАГШАДАЙ СЕМИНАР

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой байшан соо арадай хинагшадай бүлэгүүдэй түрүүлэгшэнэрэй семинар боложо үнгэрбэ. Семинарта хабаадагшад «Арадай хинагшадай ажал хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүд» гэһэн асуудалаар КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. Базаровай элидхэл шагнаба.

Городой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ С. М. Серебряков, Советскэ районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ М. М. Халбаев Латвиин ССР-эй болон Молдавиин ССР-эй арадай хиналтын органуудай ажалай дүй дүршэл тухай СССР-эй арадай хиналтын комитедэй гаргаһан тогтоолтой танилсуулба.

Д. КОЛМАКОВ.

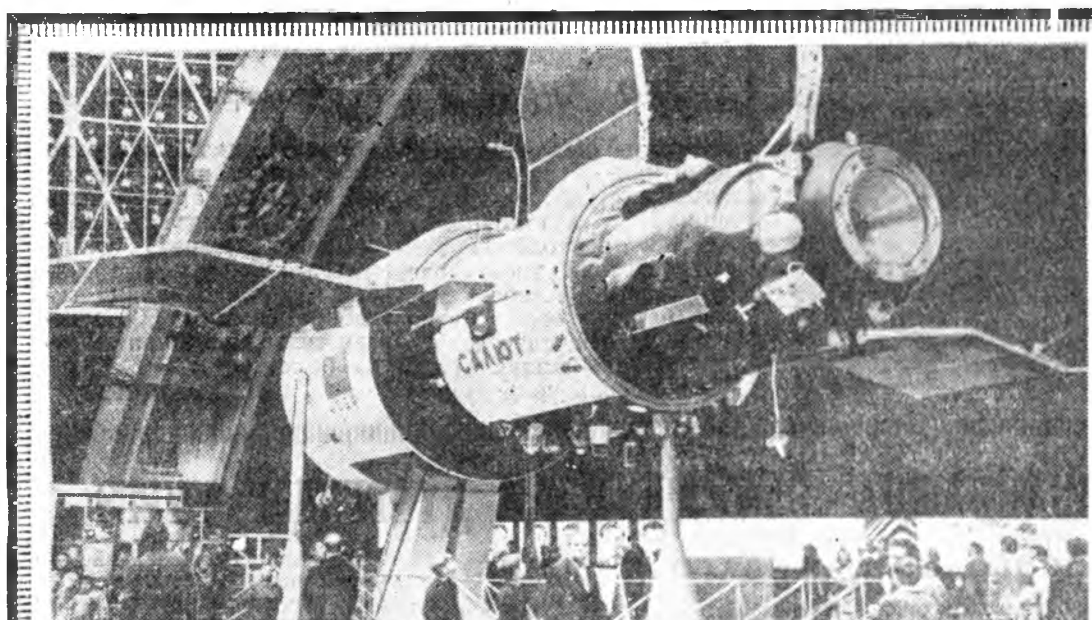

МОСКВА. СССР-эй Наукануудай академиин 250 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ СССР-эй ВДНХ-да нээгдэбэ. Хэдэн павильон эзэлһэн энэ выставкэдэ 40 шахуу министерство ба захиргаанууд, 350 гаран институдууд, конструкторска бюронууд, заводууд ба эмхи зургаанууд хабаадана. Эндэ 5 мянга гаран экспонадууд табигданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Замбуулинай дайдаар удаан саг соо ябаха жолоодоггодог «Салют-4» гэжэ научна станциин макет.

ТАСС-ай фотохронико.

КОМБАЙНУУД ПОЛИ ДЭЭРЭҺЭЭ ГАРАБА

МИНСК. (ТАСС-ай корр. Е. Галкин.). Хартаабха малтадаг комбайнууд Гродныи полинууд дээрэһээ гараба. Энэ областиин колхоз, совхозууд түмһэтэ ургамалнуудые Белоруссии дотор түрүүлэн хуряажа, эгээл үндэр баян ургаса абаа — гектар бүриһөө 155 центнер. Бусад областьнуудта энэ ажал дүүрэхэ дүтэлжэ байна. Республикын ажахынуудай һүүлшын 50 мянган гектар дээрэһээ гэхэ гү, али бүхы талмайн арбанай нэгэ хубиһаа хартаабха малтажа абахань үлөө.

Ерэхэ жэлэй ургасын бүхы талмай дээрэ — хахад миллион гектарта нютагай эрхим һайн сортын үрэһэ хүрэнгэ таригдаха байна.

20 СЕКУНДА СОО — «ГОРИЗОНТ»

МИНСК. (ТАСС-ай корр. В. Шаньков). Эндэхи радиозаводто «Горизонт-206» түхэлэй телевизор хабсаргагшадта шэнэ ажал нэмэбэ. Тиигэжэ аппарат бүхэнэй хажуу таладань гүрэнэй шанарай тэмдэг бэхилэн таблаха байна. «Горизонт» гэжэ үйлэдбэриин техническэ нэгэдэлэй хүдэлмэришэдэй бүтээн гаргаһан эдлэл хэрэгсэлнүүдэй гурбанай хоёр хубинь иимэ тэмдэгтэй болоо.

СОВЕТ ОРОН: ШЭНЭ ҺОНИН

Эдэ үдэрнүүдтэ 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байһан Минскын радиозаводой коллектив съездын урда тээхи ажалай вахтада жагсажа, 20 секунда соо нэгэ телевизор бүтээн гаргана. Урдань иимэ үндэр бүтээсэ хэзээдэшье туйлагдаагүй юм. Энэнь жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур олон мянгаад аппарат худалдаанда гаргаха арга олгоһон байха.

СТУДЕНТНЭРЭЙ УРАН БЭЛИГЭЙ ХАРАЛГА

НОВГОРОД. (ТАСС-ай корр. В. Черняев). РСФСР-эй баруун-хойто хубиин дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй, тусхай дунда һургуулинуудай һурагшадай научна ба техническэ уран бэлигэй выставкэ — харалга Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ заводой Соёлой ордон соо нээгдэбэ. «Россин студентнэр ба һурагшад — арадай ажахыда, эрдэм наукада, соёл культурада, элүүрые хамгаалгада» гэһэн уряа доро нээгдэһэн харалга КПСС-эй XXV съездэдэ зорюулагдана.

Эрдэм, техникын элдэб асуудалнуудаар хүдэлмэри табигдаһан байна. Эдэнэй эрхимүүд байгша оной ноябрь һарада Уфа хотодо нээгдэхэ бүхэроссин выставкэдэ табигдахаар шэлэгдэн абтаха юм.

Выставкын программын үндэһөөр, автономито республикануудай, областьнуудай үдэрнүүд, дээдэ һургуулинуудай эрдэмтэдтэй уулзалганууд, семинарнууд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭДЭЙ СЕМИНАР

КАЛИНИН. (ТАСС-ай корр.). Залуушуулые һурган хүмүүжүүлдэг хүдэлмэришэдэй, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, хүнгэн промышленностиин предприятинуудай профсоюзна комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй, комсомолой организацинуудай секретарьнарай бүхэсоюзна зүблөөн-семинар боложо дүүрэбэ. Түс һалбарида 120 мянга гаран хүн залуушуулые харууһандаа абанхай.

Хүдэлмэришэн залуушуулай түрүү зэргэдэ гаража, КПСС-эй XXV съездые угтахын, эдэнэртэ коммунизм байгуулагшадай шэнжэ шанар хүмүүжүүлхын тула бүхы юумэ хэхын түлөө һурган хүмүүжүүлэгшэдэй хүдэлөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ уряатайгаар зүблөөндэ хабаадагшад СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын предприятинуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаба.

СОШОРДОМО

ХОНИШОДОЙ ГОМДОЛ

Баяндайн үбэр гэжэ нютагта Химнын совхозой залуу хонишон Демьян Жамьянович Байдаевай эрхилдэг отара оршоно. Хайшаашье харахада — хагда ногоогоор баян боори, гүбээнүүд. Таряалангай газаршье нэмжынэ.

Отарын эзэн — үндэр, шамбай бэетэй, сэбэр сагаан шарайтай Демьян Жамьянович бидэнние урин налгайгаар угтаа. Тэрэнэй отарын хүдэлмэришэдэй даалгагдаһан ажалдаа жэшээтэ һайнаар хандадагынь гансата ойлгохоор. Эндэ үбһэнэй, һолоомоной гулдагар гоё сомоонууд жэрылдэнэ, ороохо таряанай зүйл, холимог тэжээл, дабһан яһала ехэ зөөгдэжэ, нарин нягтаар хадагалагданхай. Залуу хонишодой (Байдаевтан хонин ажалда ороһоор үшөө жэлшье болоогүй) али юумэнь тоб гэмэ: хаалта хаамжа, хобоо хобто, хонидой уһалуурини газар таатай зохид. Хонидой байра сэбэрлэгдэнхэй, искусственна үгэжүүлэлгынь пункт соо орохоодо ариг сэбэр, дулаахан гээшэнь.

— Ажал хэрэгтнай ямараар ябанаб? — гэжэ һонирхоходомнай:

— Үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һарада отара даажа абаа һэмди. Энэ жэл 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абаад, хонин бүриһөө 3.2 килограмм нооһо хайшалаабди. Хониднай тобир тарганууд, теэд эдэниие һайнаар харууһалхын тулада нилээдгүй оролдохош, хүйтэн, халууниие үзэхэш даа, — гээд Байдаев энеэбхилнэ.

Демьян Агриппина һамгантаяа 530 эхэ хонидые харууһална. Тэдэнэр үбэлжэлгэдөө һайнаар бэлдэнэ. Жэшээнь, хонидоо харууһалхын хажуугаар өөһэдынгөө хүсөөр 500 центнер үбһэ бэлэдхээ, 12 гектар зелёнко сабшаа...

Гэбэшье, хонишод совхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэ гомдолтой. Ушар юуб гэхэдэ, сабшагдаһан зелёнкоёо хуряаха гэхэдэ, тармуур байхагүй. Тракторна тармуур эрэжэ, совхозой түб олон дахин ошобошье, хооһоор лэ бусаа.

Демьян Байдаев хонишон байхаһаа гадна, дүй дүршэлтэй механизатор юм. Тиимэл хадаа голодоһондо гаргагдаһан «Шасси-16» түхэлэй багахан тракторые нилээд удаан заһабарилжа, «хүл дээрэнь» гаргаад, мүнөө отарынгаа али болохо ажалда хэрэглэнэ.

— Хото хорёотнай заһабарилагдаа гү? — гэжэ хонишондо хандахада:

— Арбан хоёр жэлэй туршада мүртэй заһабарилагдаагүй байра ямар байлгаиб? Пенсидэ гараһан хонишон Дамба Будажапов өөрынгөө хүсөөр бага сага заһабарилга хэдэг байгаа, теэд мүнөө совхозой дархашуулай бригадын хүсөөр капитальна заһабарилга хээгүйдэ бирагдахаяа болёо. Хүшан шифер хушалтануудынь һалхи, шуурганда хэмхэржэ, бисаржа, саһа, уһаншье тороногүй. Хүтэлбэрилэгшэдтэ хандахада, дархашуулые үгэнэгүй, шифершье байхагүй. Иимэ хотон соо лажа хонидоо үбэлжүүлхэ, хурьгадые абаха зон гээшэбиди гэ[...]

Энэ зураг дээрэ Улаан-Үдын хоёрдохи аптекын ...эй анализ шалгадаг Валентина Красницкаяе ха...анат.

Валентина Эрхүүгэй мединститутдай фармацевти...ческэ факультедые байгша ондо дүүргээ. Комсомол ...басаган түрүүшын үдэрһөө хойшо ажалдаа оролдо...хотоноор хандаа.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СЭВ ба ХҮГЖЭЖЭ БАЙГАА ОРОНУУД

Национальна сүлөөрэлгын хүсэнүүдые дэмжэхэ, эдэнэртэй харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ зорилготой хараа бодолоо аха дүү марксистско-ленинскэ партинуудай сэхэ шууд бэелүүлһэнһээ уламжалан, социалис хани нэгэдэлтэ оронууд хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ гэһэн экономическа политика баримтална. Хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэй худалдаа наймаанай, экономическа ба эрдэм, техникын талаар харилсааһаа саашадань үргэдхэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулха байха гээд СЭВ-тэ хабаатай оронуудай социалис ёһоной экономическа харилсаанай нэгэдхэмэл программа дотор тэмдэглэгдэнэ.

СЭВ-тэ хабаатай оронууд мүнөө Азиин, Африкын ба Латиин Америкын хүгжэжэ байгаа 63 гүрэндэ экономическа, техническэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлнэ. Али алиндань ашатай туһатай харилсаа холбоо социалис оронуудтай тогтоолго һаяын гүрэнүүдэй национальна ажахые хурдан түргөөр хүгжөөхэ, экономическа бэеэ дааһан байдалтай болохо, арадуудай байдал һайжаруулха хэрэгтэ ехээр нүлөөлнэ. Эдэнэй бэеэ даадаг байха эрхэтэ, национальна баялигуудта хоро хүргэнгүй, тус оронуудта мүнөөнэй түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд худалдадаг юм.

«Гурбадахи дэлхэйн» гүрэнүүдтэ мүнөөнэй промышленность байгуулга эдэнэртэй СЭВ-эй гэшүүн оронуудай харилсаа холбооной гол шэглэл болоно. Эдэнэртэ урьһаар үгтэһэн мүнгэнэй гурбанай хоёр хубиһаа үлүүнь гэхэ гү, али 11 миллиард шахуу түхэриг энэ хэрэгтэ гаргашалагдадаг байха юм. Хани харилсаата оронуудай туһаламжа, дэмжэлгээр хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ 3 мянга тухай барилга, СССР-эй туһаламжаар 860 барилга хэгдэхэ. Эдэ бүхы барилгануудай гурбанай хоёр хубинь промышленна ба элшэ хүсэнэй предприятинууд болоно. Эдэнь залуу гүрэнүүдэй индустрие хүгжөөхэ гуламта болохо юм.

Эдэ оронуудые индустриализацилгада шиидхэхы удха шанартай элшэ хүсэ, металлурги ба машина бүтээлгэ хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана. СЭВ-тэ хабаатай оронуудай туһаламжатайгаар хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ элшэ хүсэнэй 650 шахуу барилга хэгдэжэ байнхай. Советскэ Союзай туһаламжаар лэ Афганистанда, Индидэ, АРЕ-дэ, Сиридэ ба бусад хэдэ хэдэн оронуудта дүн хамта 65 миллион киловатт хүсэтэй гидро, ууралаар хүдэлдэг 40 гаран станци баригдажа байна. Тэдэнь жэлдээ 35—40 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ аргатай. Эдэнэй дундаһаа эгээл ехэнь — Египедэй Араб Республикадахи Асуанска ГЭС ашаглалгада оруулагдаа. Энэ гидроэлектростанци 2,1 миллион киловатт хүсэтэй юм. Бхакра-Нангалай ГЭС, Нейвелидэхи ууралаар хүдэлдэг электростанци Индиин элшэ хүсые улам үргэдхэхэ байна. Евфрат мүрэн дээрэ баригдаха 800 мянган киловатт хүсэтэй ГЭС Сириин элшэ хүсэнэй түрүү предприяти болохо. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн — тус тустаа 100 мянган киловатт хүсэтэй гурбан гидроагрегат ашаглалгада үгтэһэн байна.

СЭВ-тэ хабаатай оронуудай туһаламжаар хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ хара ба үнгэтэ металлургиин 44 предприяти, 180 гаран электростанци баригдаа гэхэ гү, али баригдажа байна. Советскэ Союзай дэмжэлгээр баригдаһан хара металлургиин предприятинууд жэлдээ 27 миллион тонно булад хайлуулха аргатай. Мантан ехэ барилганууд. эдэнэй дунда жэлдээ 2.5 миллион тонно булад хайлуулха хүсэтэй Бхилайн металлургическа комбинат, Бокарадахи (Инди) металлургическа завод ороно. Энэ завод түрүүшээр жэл соо 1.7 миллион тонно, саашадаа жэл бүри 10 миллион хүрэтэр тонно булад хайлуулха юм. Египедэй Араб Республикын Хелуанска металлургическа комбинат — 1,5 миллион тонно. Турцида баригдажа байһан завод жэлдээ 2 миллион тонно булад хайлуулха. Иранай Исфаханда ашаглалгада оруулагдаһан металлургическа комбинат мүнөө жэл соо 500—600 мянган тонно продукци үйлэдбэрилнэ. Саашадаа жэл соо 4 миллион шахуу тонно продукци үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо байна.

Хүгжэжэ байһан оронууд өөһэдын металлургическа предприятинуудтай болоходоо, машина бүтээлгээ улам үргэдхэнэ. СЭВ-тэ хабаатай оронууд энээндэнь ехэ туһа хүргэнэ.

Түүхэй эдэй өөһэдын баазатай болохо гээшэ оронoo индустриализацилха шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь мүн. СССР ба СЭВ-тэ хабаатай бусад оронууд энэ шухала хэрэгтэнь эдэбхитэйгээр хабаадана. Хүгжэжэ байгаа оронуудай газарай баялигуудые шэнжэлэн нээхын тула национальна геологуудые бэлдэхэ, геологическа эмхи зургаание байгуулха хэрэгтэ айхабтар ехэ туһа хүргэдэг юм.

«Гурбадахи дэлхэйн» оронуудай хүдөө ажахыгаа хүгжөөлгэдэ туһаламжа үзүүлхын тула гол мүрэнүүдые хаахадань, уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые, хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг, үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилдэг заводуудые барихадань, жэшээтэ һайн фермэнүүдые эмхидхэн байгуулхадань туһалдаг байна.

Арадай ажахыда хүдэлдэг дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ гээшэ харилсаа холбооной шухала шатачь болоно. Хүгжэжэ байгаа оронуудта баригдаһан һургуулинуудта хүн зоной үхибүүд бултадаа һурадаг юм. СССР-эй туһаламжа, дэмжэлгээр эдэ оронуудта 300 мянга гаран мэргэжэлтэ, дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэн бэлдэгдэв. СЭВ-тэ хабаатай оронуудай туһаламжаар 300 мянга гаран хүн һургагдаа.

Ээлжээндээ социалис гүрэнүүд хүгжэжэ байгаа оронуудһаа элдэб продукци, түүхэй эд болон эдлэл хэрэгсэлнүүдые худалдажа абаа, хүн зонойнгоо эрилтэ хэрэгцээнүүдые дүүрэнээр хангадаг байна. Энэ талаар гадаадын худалдаа наймаан ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Хоёр бүлэг оронуудай хоорондын худалдаа наймаан хэлбэришэгүйгөөр үргэдхэгдэнэ. 1960 ондо ойролцоол 1,7 миллиард түхэриг байһан һаа, харин 1974 ондо 9 миллиард шахуу түхэригэй наймаан хэгдэбэ. Удаан болзорой договорой үндэһөөр, промышленна кооперацие үргэдхэһэнэй ашаар СЭВ-тэ хабаатай оронууд хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэй үргэн ехэ харилсаа холбоо тогтоочхой.

Григорий ПРОХОРОВ,
экономикын эрдэмэй доктор, профессор (АПН).

БАЙГААЛИ БА ХҮН

ХЭМЭЛ ОДОД ОЙ МОДО ХАРУУҺАЛНА

Манай ороной газар дай...н хахадынь шахуу ой мо...ор хушагдаатай юм. Тэрэ...н эхэнхи хубинь хүн зо...ор үсөөн, хүсэд ашаглаг...агүй Сибирь болон Алас...рна хизаарта оршодог ...йна. Олон зуун километр...огто харгыгүй, орохо гэр...гүй газарай ой мододой ...ар байһые саг үргэлжэ ...лгаха гээшэ бэлэн хэрэг ...иэ. Тиимэһээ ой модые ...лэй үедэ огторгойһоо ха...үһалжа эхилээ бшуу. ...энэй гаргаша багатай, ...н үрэ ехэтэй байһаниинь ...оронхой.

Ой модондо хорхой шу...улай добтолһоноой хойшо...нуудые усадхаха зорил...он шэнжэлгэнүүдые хэдэг ...эмтэд (тэдэнине ой модо...н эмшэд гэхэдэ болохо) ...лэй үедэ гол түлэб са...мёдуудаар лэ харууһа хэ...г болонхой. Тиихэдээ ой ...эхи хараалагдаһан талмайе ...огторгойһоо үнгэтэ плёнко ...эрэ киноаппарадаар буул... Ой модоной набша на...тай үнгэеэ бишыхашье ...лгахада, иимэ плёнко ...н тодоор харуулаад байдаг ... Эдэ буулгабаринуудые ...н үнөөхил ой модонойманай ...шэд нарин нягтаар шэнжэ...н үзэжэ, үнгэеэ хубилга...н үчастогуудай хилые то...рхойлхоһоо гадна, ой мо...ой хэр зэргэ гэмтээгдэ...н элирүүлнэ бшуу.

Үнгэтэ киноплёнко хадаа ...эндэ дайрагдаһан модо...н тодорхойлходоо, айхаб...н һонор мэргэн юм. Харин, ой соо байһан хү...ааань хараа, һэжэглээгүй бай...н иимэ плёнко үбшэн ту...н тон зүб, түргэншье тоб...шол хэжэрхидэг. Тиимэһээ ...эгдэһэн мододые «ар...ха» хэмжээнүүд дары аб...н боломжотой байна ха.

Мүнөө манай орон дотор ...р 50 гаран миллион гек...р талмай дээрэхи ой модон ...н аргаар харууһалагдана. ...ын сагта энэ арга оро...йнай ой модогой газар ...дын диилэнхи хубида хэ...лгэдэг болохоор хүлеэг... Тиихэдэ кино-буулга...нууд самолёдуудһаа бэ...н харин хэмэл одоһоо хэг...э юм.

1975 оной эхин багаар космонавтнууд Алексей Губарев Георгий Гречко хоёр «Салют-4» гэжэ орбитальна станци дээрэһээ ой модо шэнжэлдэг эрдэмтэдэй зохёоһон программын ёһоор һонирхолтой туршалгануудые хэһэн байна. Космонавтнуудай буулгаһан фото-зурагуудтай ба тэдэнэй хэжэ ябаһан шэнжэлхы тэмдэглэлнүүдтэй танилсаад байхадаа, ой мододые замбуулинһаа харууһалалга онсо ехэ аша үрэтэй гэжэ тобшолхоор.

«Метеор» гэжэ системын совет хэмэл одонуудай телевизионно каналаар дамжуулжа байдаг ой модон тухай мэдээсэлнүүдые шэнжэлхэ талаар туршалганууд мүнөө үедэ хэгдэнэ. Тэдэнһээ абтаһан бүхы мэдээсэлнүүдынь электронно-тоололгын машинын ашаар дары түргэн шэнжэлэгдэнэ, ой модоной гэмтээгдэһэн али нэгэ участогта зохихо хэмжээнүүд тэрэ дороо дурадхагдадаг юм.

Ой модоной ажахынхидай һанаа үнөөе саг үргэлжэ зобоожо байдаг үшөө нэгэ асуудал гэхэдэ — ойн түймэрнүүд болоно. Хура бороогүй хуурай ган сагта ой модон имагтал гал болгоомжогүйгөөр хэрэглэһэнһээ (унтараагдаагүй тамхи гү, али зурууд хаяхада) бэшэ, мүн ондоошье шалтагаанһаа уламжалан шатадаг байна. Жэшээлхэдэ, буудалай буухада гү, али үнгэрһэ ерэхэдээ, дуһал уһан соо, мүн шэлэй бутархайда наранай элшын тудахада гал аюул һүжэржэ магад.

Манай орон дотор самолёдууд гол түлэб гал түймэрэй гараһан газар тодорхойлолгодо бэшэ, мүн тэрэнине унтарааха даабаритай тусхай бүлэг хүнүүдые, түймэр сараха түхеэрэлгэ тиишэнь абаашажа буулгаха хэрэгтэ ашаглагдадаг гээшэ. Тэрэшэлэн самолёдууд ба вертолёдууд дээрэ уһатай, мүн хооһо сасадаг шэнгэн бодостой тусхай амһартанууд табигдадаг юм. Ойн түймэрэй һүжэрһэн газарнууд дээгүүр нииджэжэ ябаад, уһа, тиимэ хооһо сасахада, аша үрэ ехэтэй байдаг.

Һүүлэй үедэ ойн түймэр унтарааха хэрэгтэ (аргын байбал!) зорюуталан оруулагдаһан бороонууд ехэ үүргэ дүүргэдэг болоо.

Эгээн түрүүн иимэ туршалга долоон жэлэй саада тээ Хабаровска хизаарта хэгдээ һэн. Уһа ехэтэй үүлэнүүд руу эльгээгдэһэн химическэ реагентнүүдэй эдэбхитэй нүлөөнһөө боложо, ойро зуураа аадар бороо адхараад, 150 гектар талмай дээрэ һүжэрһэн ойн түймэр хахад час соо унтаршоо бэлэй.

Тэрэ гэноонһоо хойшо түймэр унтарааха хэрэгтэ үүлэн нэгэтэ бэшэ ашаглагдаа һэн. Гэбэшье үүлэдые тэрэ бүри хэрэглэхэ аргын олдодоггүйнь мэдээжэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, ойролцоол хоёр-гурбан километр үндэртэ ябаһан заал һаа уһа ехэтэй боон хара үүлэ олохо хэрэгтэй болоно шуу. Хоёрдохёор, һалхин энэ үүлыемнай түймэрэй һүжэрһэн эүг руу эрхэ бэшэ туужа ябаха ёһотой. Гурбадахяар, самолёдой штурман тон нарин нягтаар тоолон тодорхойлоод, тэдэ химическэ бодосуудаа үүлэн руу таатай үедэнь шэглүүлэн табиха ушартай болоно бшуу. Нэгэ бага уридлабал гү, али хожомдебол, хүлеэгдэһэн аша үрэеэ түйлангүй һула һалашажа магад.

Энэ хэрэгтэ гол түлэб ИЛ-12 гү, али ИЛ-14 түхэлэй самолёдууд ашаглагдадаг. Иимэ түймэр сараха зорилготой агаарай машинанууд дээрэ химическэ бодосуудаар үүлэ буудадаг тусхай ракетницэнүүд табигдадаг. Тэрэшэлэн үүлэнэй шэглэл ба тэрэнэй ябасын түргые тодорхойлходонь штурманда шухала хэрэгтэй болохо аппаратура тодхогдонхой ааб даа.

Ойн түймэрые сараха тусхай албанай ажал ябуулгада саашадаа хэмэл ододые ашаглалга ехэ үрэ дүнтэй байхань дамжаггүй. Жэшээлхэдэ, замбуулинһаа абтаһан телефото-зурагуудые шэнжэлэн үзоод, үүлэдэй уһалигые тобшоор тодорхойлхо, тэдэнине зорюутын (искусственна) бороо болгон адхаруулха арга боломжо олоно бшуу-бди.

Евгений ПОЗДНЯКОВ,
АПН-эй корреспондент.

...АГОНУУДАЙ АШААН ...ҮНДЭ БУУЛГАГДААГҮЙБ?

...удалдаа наймаанай, мүн ...шье эмхи зургаануудай ...н дээрэ ерэһэн ашаатай ...нуудай саг соогоо хоо...лоогүйһөө боложо, ...портда ехэ гарза, хо...н ушаруулагдана. Энээ...һалтагаанаар үнгэрэгшэ ...4 ондо орон соомнай 2,7 ...н түхэригэй гарза ...

...анай республикын пред...тэ болон эмхи зургаа...й хүтэлбэрилэгшэдэй ...р энэ жэлдэшье олон ...й ашаан саг соогоо ...лгаагүй. Жэшээнь, Хү...н райпое абаад үзэе. ...айпо оронойнгоо элдэб ...нуудһаа янза бүриин ...н абажа байдаг. Дурсаг...н райпогой нэрэ дээрэ ...н ашаанууд Хяагтын ...гай Харанхы станцида ...лгадаха ёһотой. Ашаа ...ха тусхай складгүй ...н энэ райпогойхид хо...оо ерэһэн ашаае вагонһоо ...н автомашинада тээгээд, ...н зуун модоной газарта ...н баатай болоно. Райпо...н нэдэлдэ бии байһан ган...н автомашина сүүдхэдээ ...н нэгэ рейс хэнэ. ...һээ боложо вагонууд ...н неделеэр һаатаха баа... болоно.

Байгша оной августын 27-до Хүдэриин райпогой нэрэ дээрэ Харанхы станцида хоёр вагон печени эльгээгдэһэн юм. Тэрэ вагоной ашаае буулгажа үрдеэдүй байтар августын 30-да үшөө хоёр вагон кондитерска зүйл асарагдаа. Һүүлдэнь, сентябриин эхеэр, үшөө хэдэн вагон кондитерска зүйл, мебель асарагдаа һэн. Автомашинануудые эльгээжэ, вагонуудаа түргөөр хооһологты гэжэ райпотребсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Филипповто Харанхы станциин начальник нүхэр М. Бухальцев нэгэнтэ бэшэ хандаһан байгаа, гэбэшье нүхэр Филиппов ямаршье харюу үгөөгүй.

Тиихэдэнь арадай хинагшад редакциин ниитын түлөөлэгшэдтэй сугтаа тэрэ хэрэгтэ хабаадалсаа. Тэдэнэр дурсагдаһан хэрэгые хаража үзөөд, райпогой, мүн буркоопсоюзай хүтэлбэрилэгшэдэй гэмээр вагонуудай ашаа саг соогоо буулгагдаагүй гэһэн тобшолол хээ.

— Вагонуудһаа ашаа буулгалгые хүлеэжэ болохо, тэрээнһээ байха ондоошье шухала хэрэгүүд олон байна, — гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ.

Арадай ХИНАЛТЫН БУЛАН

Арадай хиналтын бүлэгэйхидэй хамааралсаһанай һүүлээр лэ Буркоопсоюзай правлениин хүтэлбэрилэгшэд Хүдэриин райпогойхидто эрилтэ табижа эхилһэн юм. Августын 27-до ерэһэн вагоной ашаан сентябриин 9-дэ буулгагдаад, гурбан хоногой үнгэрһэн хойно бусад вагонуудынь ашаанһаа сүлөөлэгдэһэн байна.

Хүдэриин райпо вагонуудые иимэ удаан саг соо бариһанайнгаа түлөө горитой яла түлэхэ ёһотой байгаа, гэбэшье үшөөл түлөөгүй байһаар. Дээрэ дурсагдаһан баримта эдээндэ хүсэд һургаал болоодүй. Хүдэриин райпогой нэрэ дээрэ Харанхы станцида октябриин 2-то зургаан вагон архи, октябриин 3-да хоёр вагон консервэ ерэһэн байна. Эдэ вагонууд октябриин 6 хүрэтэр сүлөөлэгдөөгүй байгаа.

Буркоопсоюзай шалгалтын комисси, партиин Хяагтын райком зэмэтэй хүнүүдтэ зохихо хэмжээ абаха, ялыень саг соонь түлүүлхэ зэргэтэй.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

Телефон телеграф радио ХИЛЫН саанаһаа

БҮГЭДЭ НИИТЫН АША ТУҺАДА

Совет-француз хөөрэлдөөнүүдэй Москвада эхилһэн тухай, Кремль соо болоһон уулзалгын үеэр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Франциин Республикын Президент Валери Жискар д'Эстэнэй хэлэһэн үгэнүүд тухай шэнжэлэлнүүдые гадаадын хэблэл үргэнөөр толилно. Хоёр ороной хоорондохи харилсаан бата үндэһэ һууритай гээд тэмдэглэгдэнэ. Хоёр ороной арадуудай аша туһада, уласхоорондын эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада СССР-эй, Франциин хоорондохи аша үрэ ехэтэй харилсаае саашадань хүгжөөхэ хараа бодолтой байһанаа баталаа гээд хэлэгдэнэ.

ПАРИЖ. Франциин Республикын Президент В. Жискар д'Эстэнэй албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ошоһон тухай Франциин олонниитэ, хэблэл анхаралаа ехээр хандуулна. Совет-Франциин харилсаае саашадань гүнзэгырүүлэн хүгжөөлгэ айхабтар шухала удха шанартай байна гээд газетэнүүд, радио ба телевидени тэмдэглэнэ.

ВАРШАВА. Франциин Президентын албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэлгэ хоёр талын хоорондохи холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй гол ёһонуудые бэелүүлхэ хүсэлэнтэй байһысынь элирхэйлэн гэршэлбэ гээд ПОРП-ын ЦК-гай орган — «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ.

СОФИ. Москвада эхилһэн хөөрэлдөөнүүд аюулгүй байдалай ба аша үрэ ехэтэй холбоо барисаанай аша туһада хөөрэлдөөн болохо байна гэжэ мэдүүлээ гээд «Работническо дело» газетэ мэдээсэнэ.

БЕРЛИН. Хельсинкидэ болоһон ниитэ Европын зүблөөнэй дүнгүүдые СССР-эй ба Франциин хүтэлбэрилэгшэд үндэрөөр сэгнэбэ гэжэ «Берлинер цайтунг» газетэ мэдүүлнэ. Хоёр ороной арадуудай, эб найрамдалай, бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал сахихын аша туһада совет-француз харилсаае саашадань хүгжөөхэ хүсэлэнтэй байһанаа үшөө дахин элирхэйлээ.

БУДАПЕШТ. Советскэ Союзай ба Франциин хоорондохи хани барисаанай, харилсаа холбооной политика хадаа шахардуу байдал һуларуулха шухала нүхэсэл болоно гээд «Непсабадшаг» газетэ тоолоно. Шахардуу байдал һуларуулхые хоёр орон хүсэнэ гэжэ «Мадьяр немзет» газетэ батална.

БОНН. Шахардуу байдал һуларуулхын түлөө бултадаа оролдохо ёһотойбди гэжэ Л. И. Брежнев хэлэбэ гээд Баруун Германиин ДПА агентство тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

УЛААН-БААТАР

Харилсаа холбооной хараа түсэбүүд

ТАСС

1976—1980 онуудта МНР-эй ба СССР-эй хоорондохи экономическа харилсаан улам үндэр дээдын шатада гаргагдаха байна гэжэ МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ Д. Содном «Үнэн» газетэдэ толилуулһан хөөрөөн соогоо мэдүүлбэ. Монгол-совет экономическа харилсаанай үргэдхэгдэн гүнзэгырүүлэгдэһэнэй ашаар национальна экономикын гол һалбариин — хүдөө ажахын үйлэдбэриин техническэ үндэһэ һуури хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. Шэнэ газар элдүүрилхэ, оньһожоруулагдаһан сроойһоной тоогуудые, тарьяа хадагалха түхеэрэлгэнүүдые бариха ехэ программа хараалагдаа.

Соведүүдэй ороной аха дүү ёһоной туһаламжада түшэглэн, Монголой промышленность хурдан түргөөр хүгжэхэ байна. Түлишын-элшэ хүсэнэй үндэһэ һуурие бэхижүүлхэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхээр хараалагданхай. Хүнгэн промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ эрид дээшэлүүлэгдэхэ.

СССР-эй ба Монголой арадай ажахын түсэбүүдые залан шэглүүлхэдээ, МНР-тэ барилгын материалнуудай промышленностие хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана гэжэ Д. Содном хэлээ. Монголой дэбисхэр дээрэ геолого-бэдэрэлгын хамтын хүдэлмэри үргэдхэгдэнэ. Советскэ Союзай туһаламжаар баригдажа байһан зэдэй-молибденэй комбинат ерэхэ табан жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха байна. Комбинадай продукциин эхэнхи хубинь СССР-тэ эльгээгдэхэ юм.

НЬЮ-ЙОРК

ШУХАЛА ШАТА

ТАСС

Эдэ үдэрнүүдтэ совет космонавтнууд А. Леоновой, В. Кубасовай Америкэдэ айлшалан ерээд байха үедэ, замбуулинай дайдые амгалан байдалда хэрэглэхэ талаар ООН-ой комитедэй элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа байһан олон оронуудай түлөөлэгшэд «Союз», «Аполлон» гэжэ онгосонуудай хамтын түүхэтэ ниидэлгэдэ үндэр сэгнэлтэ үгэнэ.

«Союз» — «Аполлон» гэжэ программаар хэгдэһэн амжалтатай туршалга хадаа замбуулинай дайдада уласхоорондын харилсаа холбооной ниитэ ехэ гэршэ жэшээ болоһон байна», — гэжэ США-гай түлөөлэгшэ Т. Беннетт Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитедэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Совет түлөөлэгшэ В. Л. Исраэлян үгэ хэлэхэдээ, «Союз», «Аполлон» гэжэ онгосонуудай хамтын ниидэлгэ амгалан гуримаар зэргэ оршолгын политикын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһанай гэршэ жэшээ болоно гэжэ тэмдэглээ. Иимэ харилсаа холбооной дүнгүүд бүхы хүн түрэлтэндэ ашатай туһатай байна. Шахардуу байдал һуларуулгын политика замбуулинай дайдые амгалан байдалда хэрэглэхэ харилсаанай үндэһэ һуури табина.

Совет-американ харилсаа холбоон хэдэн оронуудай замбуулинай дайда шэнжэлгэдэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ түйлаха зам нээнэ гээд Австралиин түлөөлэгшэ Р. Л. Харри хэлэбэ.

БЕРЛИН

БАТА НЭГЭДЭЛ

ТАСС

Хоёр ороной хоорондын хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсалга тухай һаяхан Москвада гар табигдаһан договор хадаа СССР-эй ба ГДР-эй арадуудые али бүхы талаарнь улам дүтэ болгохо замда шэнэ шата нээһэн түүхэтэ удха шанартай документ болоно гэжэ ГДР-эй Национальна фронтын бүридэлдэ ородог демократическа партинууд тоолоно. СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккер түрүүтэй ГДР-эй партийно-гүрэнэй делегациин албанай хэрэгээр СССР-тэ ерээд бусалгын дүнгүүдые эдэ партинуудай хүтэлбэрилхы зургаанууд суглаанууд дээрээ хаража үзоод, ошоод байха үедэнь болоһон хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые, баталагдан абтаһан документнүүдые бүрин һайшааба.

Манай делегациин Советскэ Союзда ошоод бусалгын дүнгүүд, нүхэд Л. И. Брежневэй, Э. Хонеккерэй гар табиһан договор хани барисаагаа, аха дүү ёһоной харилсаа холбоогоо саашадань гүнзэгырүүлэн бэхижүүлхээр манай партинуудай, гүрэнүүдэй, арадуудай эрид шиидэнги байһысэнь элирхэйлэн гэршэлнэ. Бата нэгэдэлтэйгээр дабшан, бидэ хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэлтэ ерээдүйе — социализм ба коммунизм байгуулжа байнабди.

СОФИ

СОЦИАЛИС ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМЫН ҺҮЛДЭ ДОРО

ТАСС

ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан түрүүтэй ДРВ-гэй партийно-правительственна делегаци БКП-гэй ЦК-гай, НРБ-гэй правительствын уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр байгша оной октябриин 8-һаа 15 болотор Болгарида айлшалһан байна.

Болгар-вьетнамай хамтын коммюнике соо тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, Т. Живков, Ле Зуан гэгшэдэй хүтэлбэрилһэн делегацинуудай хөөрэлдөөнүүдэй үеэр хоёр талын харилсаанай үргэн олон асуудалнуудые зүбшэлһэн, уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар һанамжаяа хэлсэһэн байна.

БКП-гэй ба ПТВ-гэй хоорондохи, НРБ-гэй ба ДРВ-гэй арадуудай хоорондохи харилсаае марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын гол ёһонуудай үндэһэ һуури дээрэ, хоёр ороной, социализмын ба эб найрамдалай хэрэгэй аша туһада үргэдхэн хүгжөөхын түла бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди гэжэ хоёр тала баталаа.

Уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар делегацинууд һанамжануудаа хэлсэхэдээ, уласхоорондын оршон байдалда ехэ хубилалтанууд болоо гэжэ тэмдэглэбэ. Энэнь социализмын хэрэгэй, национальна бэеэ дааһан байдалай, демократиин ба эб найрамдалай шэнэ шэнэ амжалта, илалтануудые элирхэйлэн гэршэлнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үүргэ хэмжээлэшэгүйгөөр ургажа байна.

Европодохи социалис оронууд энэ түбидэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ талаар ехэ амжалтануудые түйлаа гээд коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөе амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ энэ ушар ехээр нүлөөлөө.

Португалида фашис диктатурын унагаагдаһые делегацинууд һайшааха зуураа, Испанидахи зэрлиг муухай хашалта харшалалтануудые буруушааһан, Дүтын Зүүн зүгтэ бата, үнэн сэхэ эб найрамдал хангаха шухала гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Лаосой ба Камбоджын арадуудай илалтые эдэнэр халуунаар амаршалан, фашис сэрэгэй хунтада эсэргүүгээр Чилиин арадай баатарлиг тэмсэлтэй һанал нэгэтэй байһанаа мэдүүлээ.

ВАРШАВА

Шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ

ТАСС

Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Монголой, Польшын, Румыниин, Советскэ Союзай ба Чехословакиин профцентрнүүдэй ажал хүдэлмэри сахиха таһагуудай секретарьнарай ба тэдэнине даагшанарай дүрбэдэхи зүблөөн ПНР-эй ниислэл хотодо хүдэлмэреэ дүүргэбэ. 1970—1975 онуудта ажал хүдэлмэри сахиха талаар социалис оронуудай профсоюзуудай эмхинүүдэй харилсаа холбооной программа бэелүүлгын дүнгүүдые тэрээндэ хабаадагшад согсолһон, удаадахи табан жэлэй харилсаа холбооной аша үрэ ехэтэй байлгын асуудалые зүбшэн хэлсэһэн, оронуудтаа ажалай эрхэ байдалай хойноһоо хиналта хэхэ талаар профсоюзуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлөө халан абалсаба.

1976—1980 онуудта ажал хүдэлмэри сахиха талаар социалис оронуудай профцентрнүүдэй хоорондохи харилсаанай хараа шэглэл, арга онол тухай дурадхалнуудые зүблөөн батална.

Зүблөөндэ хабаадагшад ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Польшын Профсоюзуудай Центральна Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ В. Кручеттай уулзажа хөөрэлдэбэ.

Чилиин патриодуудые сүлөөлхэ!

ЛОНДОН. «Луис Корваланда эрхэ сүлөө олгохо!», «Чилидэхи хашалта харшалалтануудые, хардалга мүрдэлгэнүүдые болюулха!» — гэһэн бэшэгтэй плакадуудые бариһан хүнүүд Чилиин посольствын байшангай урда суглараба. Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корваланиие дары сүлөөлхэ эрилтэ табихын тула ороной элдэб заха булангуудһаа Англиин ниислэл хотодо зорюута ерэһэн политическэ партинуудай, профсоюзай ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд энээндэ хабаадаһан байна.

БОНН. Баруун Германиин олонниитын зургаа мянга гаран хүн Чилидэхи зоной эрхэнүүдые, демократическа сүлөөтэ байдал хангахын түлөө тодорхой, нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абаха уряатайгаар ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхаймда эльгээгдэхэ хандалгада гар табиба.

ДЕЛИ. «Президент С. Альендитэй сугтаа хүдэлһэн хүнүүдые, Чилиин сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэлшэдые, ороной элитэ мэдээжэ ниитын ажал ябуулагшадые зэрлиг муухайгаар хашажа харшалжа, доромжолжо байһан Чилиин фашис захиргаание шууд сэхээр буруушаанабди», — гэжэ Индиин ниислэл хотодо болоһон митингдэ хабаадагшадай баталан абаһан тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

РАНГУН

Бирмын арадай суглаанай сесси

ТАСС

Арадай суглаанай ээлжээтэ, дүрбэдэхи сесси Бирмын ниислэл хотодо нээгдэбэ. Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй, Түбэй гүйсэдхэхэ бусад зургаануудай ажал ябуулга тухай элидхэлнүүд, хуулиин проектнүүд гүрэнэй засагай дээдын зургаанай хаpалгада табигдаһан байна. Арадай суглаанай депутадууд ороной урда табигдаһан хойшолуулашагүй, шухала хэдэ хэдэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ юм.

Бирмын премьер-министр У Сейн Вин сесси дээрэ элидхэл хэхэдээ, юумэнэй үнэ сэнгые тогтонижоруулха, ниитын гурим ба ажалай жаяг заршам бэхижүүлхэ, гүрэнэй предприятинуудай экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ, кооперативна худалдаа наймаае һайжаруулха талаар правительствын бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай мэдээсэбэ.

ЛИССАБОН

Байдал һайжаруулха хэмжээнүүд

ТАСС

Орон доторхи байдалаа һайжаруулха, жаяг журам бэхижүүлхэ, экономико тогтонижоруулха хэмжээнүүдые Португалиин засагай дээдын зургаанууд абажа үргэлжэлһөөр. Революциие ашаг ехэтэйгээр хамгаалхын тула бата жагсаал, нэгэдэл, жаяг журам шухала хэрэгтэй байна гээд Португалиин президент генерал Кошта Гомеш тэмдэглээ. Сэрэгэй подразделенинүүдые дэмжэжэ, жагсаалнуудые үнгэргэхэгүй гэһэн уряатайгаар тэрэ Португалида социализм байгуулхые үнэхөөрөө хүсэжэ байһан хүн зондо, политическэ бүхы хүсэнүүдтэ хандаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ иимэ жагсаалнууд жаяг журам муудхаана, эб ээ таһална.

Порту хотодохи байдалые гуримшуулха хэмжээнүүдые зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командовани абажа байна.

США. Индианаполис хотын циркын аренэ дээрэ үнгэрмэ ута бэетэй эхэнэр нюргаар дэлхэй дээрэ эгээл набтар гэхээр эрэ хүн хоёр нэгэ доро зүжэгтэ хабаадана. Сандрэ Эллен 2 метр 26 сантиметр, тиихэдэ тэрээнтэй суг наададаг хүнииинь ойролцоол 82,5 сантиметр утатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: репетициин үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

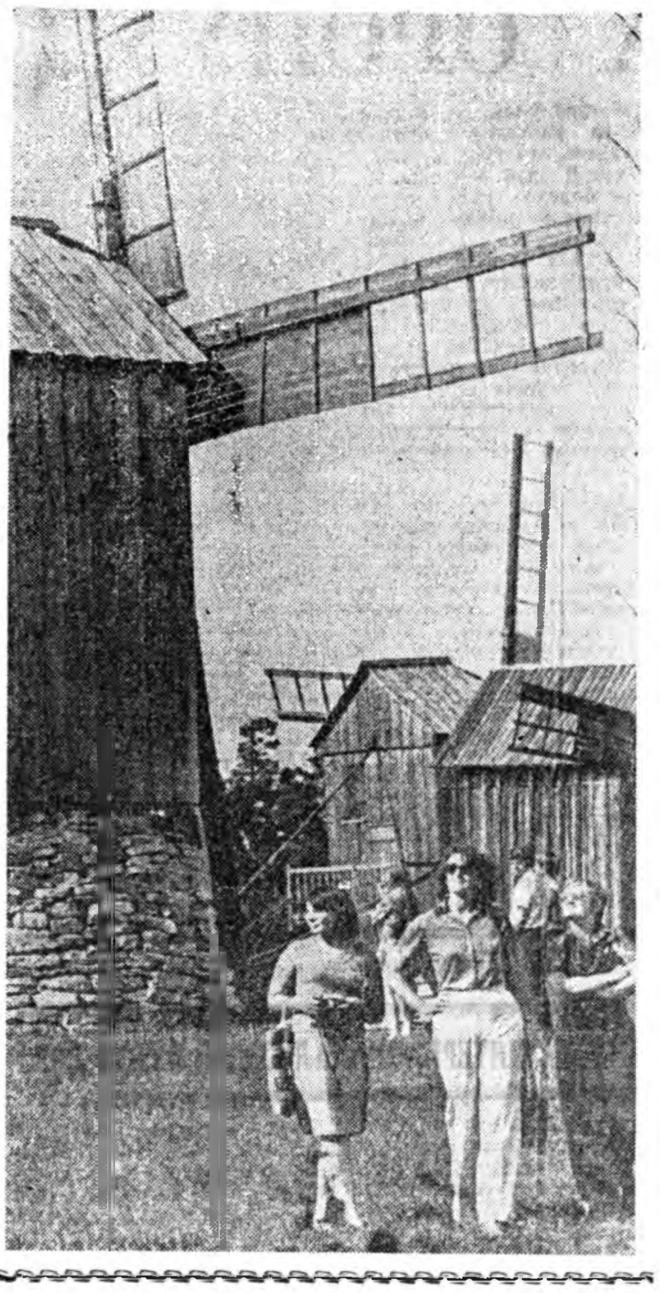

ЭТНОГРАФИЧЕСКА ЭСТОН ТОСХОНДО

Эртэ урда сагай Эстониин хүдөө нютагуудай архитектуратай танилсахын тула хэдэн олон модо газарта аяншалhанай хэрэггүй. Харин Таллин хото соо оршодог нэгэл тосхон ошохо хэрэгтэй.

Эстониин ниислэл хотын заха болохо гоё hайхан Рокка-аль-Маре гэжэ газарта энэ тосхон байдаг.

Энэ өөрсэ hонин этнографическа парк-музей дотор Эстониин таряашадай хуушанай барилганууд, ажалай болон бусад зэмсэг хэрэгсэлнүүд харуулагдадаг. Тэдэнэй зариманиинь «үндэр наhатайнууд»: хэдэн зуун жэлэй саада тээ бүтээгдэhэн байха юм. Эндэ хойто Эстониhоо ерэhэн Пулга гэжэ бууса, Сутлепhээ асарагдаhан хооллодог газар, эгээн хуушанай болохо часовенкануудай нэгэн, Хийумаа олтироrhoo нүүлгэгдэhэн hалхин тээрмэ бии.

Амаралтын үдэрнүүдтэ парк-музейдэ ерэгшэд Сасси-Яани хуторой газаа суглараха дуратай юм. Эндэ «Лейгарнд» гэhэн арадай ансамбль наададаг. Урда сагай арадай хүгжэмэй инструментнүүдэй аялга зэдэлжэ, хүдөө нютагай хатар наадан гүйсэдхэгдэдэг.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Гурбан олтироrhoo асарагдаhан гурбан hалхин тээрмын далинууд доогуур Таллинай тохойн hэбшээн наадана. 2. Эрэшүүлэй хүсэтэйшье hаань, эхэнэрнүүд үсэдлэ.

ТАСС-ай фотохронико.

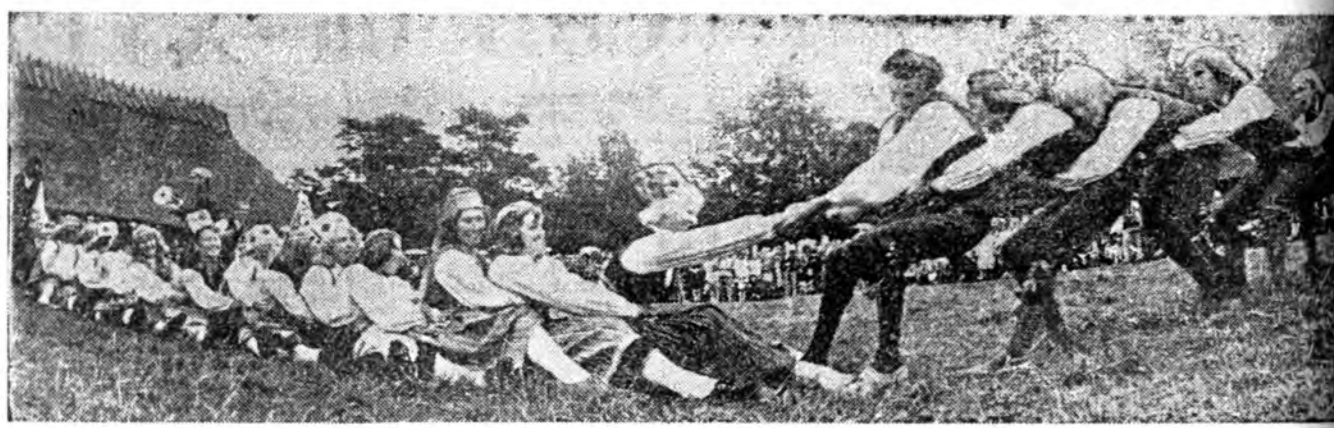

ТОЛИ

УНШАГТЫ: Этнографическа Эстон тосхондо. *Сергей Балдаевай суглуулбариhаа.* Архиин хорон тухай шэнэ мэдээн. М. Горькиин онтохонhoo.

Цыбикжап НАЙДАНОВ

ЭНХЭ ЮРӨӨЛ ТАБЯА ҺЭН

Хонин зөөлэн мансы соо
Хоймор дундаа табижа,
Хуhан дулаан үлгы соо
Хурхиртарни хүдэлгэн,
Ашата хонгор эжымни
Аялгын hайхаар дуулаал
даа.
Хүхын дуунай сууряанда
Хүбшэ тайгам зэдэлжэ,
Үлгын дуунай hайханда
Үхибүүн нялхань
дууража,
Үргэн замай зүүдые
Үзэн харан нойрсоолби.
Булжамуурхан шугы соо
Бургалтайем магтажа,
Гургалдайхан ургы соо
Гурган жэрьен наадажа,
Баhал намай үлгыдэн
Бага наhыем шэмэглээл.
Түрэл гарал нютагни,
Түбшэн хүгшэн наhатамни
Эжы аба хоёртойм
Эрхим сэсэн үгэнүүдээр
Элүүр мэндэ ябахыем,
Энхэ юрөөл табяа hэн!

ЭБЭР

Тайгын шоно харамсаараа
Талиин, харайн арилhан
Тохигор бүдүүн эбэртэй
Тарган бухые гайхаа hэм.
Хээрын талада бэлшэhэн
Хэнзэ бурууе мүргэхэдэнь,
Хурса хоёр эбэрыень
Хуха сохимоор байгаа
hэн.
Уураг hүндөө садаагүй
Улаахан тугалаа
хамгаалhан,
Шорохон эбэртэй гунжые
Шуhатан ябаhыень хараа
hэм.

ХҮНДЭЛЭНГҮЙ ЯАХАБ ДАА

Юртэмсын захагүй
уужамые
Юрөөлэй hайхаар
дуудаhан,
Сэдьхэлэй жаргама
уянгые
Сэнгэмэ аялгаар
дуу…
Сэсэн hонор хүнии…
Сэлеэн хүндэлэнгү…
яахаб…
Яhза бүрнии hонии…
Ямба болгон зугаа…
Ямаршье хүнэй сэдь…
Яларма үгөөр угаа…
Золтой сэсэн хүнии…
Зон хүндэлэнгүй…

Сэнтэй hангин ураа…
Сээжын оёорhoo гарг…
Сэдьхэлэйнгээ сэсэг…
Сэмбэ торгондо зур…
Уран нимэ хүнии…
Улад хүндэлэнгү…
яахаб…
Hангин hайхан занш…
Наhанай шэмэг бол…
Үнэн сэхэ харгыгаар
Үхибүүдтэ замынь
олг…
Баhа нимэ хүнии…
Багашуул хүндэлэ…
яахаб…

Захааминай аймаг…
Михайловкын совхо…

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Нэрэ нэгэн, алдар олон.
Би гэhэн гансаараа, бидэ гэhэн
олоороо.
Толгой уруугаа тон гүүлэхэ, яhа
уруугаа ян гүүлэхэ.
Хуушан дайда hохор, хубилhан дайда
hонор.
Эрхэ басаган эмээлэй бүүргэ эрибэ.

Басаганда энжэ хэрэгтэй, хүбүүндэ
зөөри хэрэгтэй.
Өөрынгөө үгэ үүшээжэ, үрөөhэн
нюдөө хүхэргөө.
Басаганhаань барилдаhан,
хүбүүнhээнь хүтэрэлдэhэн.
Барихань Балсаадай, хүтэлхэнь
Хүрэндэй.
Хажуудаа hуулгаа, ханадаа
мүргүүлээ.

Хойшоо хараhан газарша, хойтоёо
hанаhан сэсэн.
Газар дайда үзэhэн тэнэгтэй
хөөрэлдэнхаар,
Газар дайда үзөөгүй сэсэнтэй
хөөрэлдүүжэб.
Үндэhэгүй модоной унахань түргэн,
Үригүй хүнэй гэншэхэнь муухай.
Мухар hанаа hанаалха, уйтан сээжэ
сээжэлхэ.
Өөхэн эбэр үбэрлэхэ, тоhон хормой
хормойлхо.

С. БАЛДАЕВАЙ суглуулбариhаа.

М. ГОРЬКИЙ

«БАСАГАН БА ҮХЭЛ»

(Онтохонhoo абтаhан хэhэг)

Хаан бусажа ябаба ха дайнhаа—hууринай үйлсөөр,—
Хара зүрхыень хараал шэрээл тамаланги.
Һөөг бургааhанай саанаhаа мэнэ—хара үйлөөр—
Һөөл басаганай энеэдэн соностобо баярланги.
Хүмэдхөө ниилүүлэн хаан дүрөөдөө бодожо,
Хүсэн байнал гэжэ морнёо гамгүй ташуурдан,
Харсага шэнгеэр басаганда добтолон орожо,
Ханхинуулан байба хуяг мэсээ урдань:
— Яагаад ши энеэхэ болобош,—гэбэ зандараад,—
Ямар баяр байба гээшэб одоо мүнөө?!
Дайсан намайе хайша хэрэг нюдараа,
Дахуулhан сэрэгни дабагдан баран hүнөө.
Хажуудахи hахюул—зэмэрхүү эрэнүүдни тэсээгүй.
Хахадынь шахуу дайсанай талада уналай,
Буладни хэсээ гү, али булта зсээ гү?—
Бусажа ябанаб нютагаа арай шамай.
Дахяад би сэрэгээ суглуулхам ойлго,
Ахяад гарахал ёhотойб дайсанаа айлган.
Уйдхар гашуудал уригүй намайе үрэмдэнэ,
Уймар ши хаанаhаа ойлгохобши, мэдэнэм,
Тэнэг энеэдысшни соносожо байха
Тэсэбэри намда үгы…
Сээжэ энгэрээ халхалха зуураа, тэбдэнгүй,
Сэхэ харюусаба сэбэр басаган хаанда:
«Саашалагты хаан, манай дурые эбдэнгүй,
Саашалагты бурханай хайраар… Сүлөөгүйбди таанда
Дуран инаглал тухайгаа хөөрэхэ мүнөө…»
Дуугай болобо басаган — харана хүлөө..
Дурлабал хаанш[ь]е хэрэггүй болодог шуу,
Дурлабал хаанашье мэдэлгүй болодог шуу.
Һүмэ соохи нарихан ута зулаhаа
Һүртэйгөөр носодог юм инаг дуран.
Хаан шэшэрбэ хараа байса сухалhаа
Хашхаран захирба харуулшадтаа дары:
«Басага баригты, түрмын оёорто хаягты.
Байза!
Бахалуурдан мэнэ гэhээр алагты!»
Урда хойлонь ороошод—ухаа мэдээ алдаба,
Урин басагые тэндэнь хайрагүй алаба,
Үхэлэй хүйтэн гарта үгэжэ hалаба.
Үнөөхи хаан үбгэн сэдьхэлээ ханаба.
Үхэлэй урда басаган зогсобо эрэлхэг,
Үхэлэй аашаяа гаргахыень хүлеэбэ.
Харин үхэл хайрлаа ха—үлэ мэдэг
Хамар дороо ааляар шэбэнэбэ:
«Харалши, яагаа залуухан юм бэ?
Хаанай урдаhаа юундэ дуугарбаш?
Харюусаха болоош тэрэнэйнгээ түлөө,
Хамагаа хэлэ намда мүнөө,
— Бү сухалда,—гэбэ басаган ааляар, —
Бүришье зэмэгүй хүн—шинии урда.
Инагни намайгаа түрүүшынхеэ таалаа.
Игаабари ногоон дээрэ… Намда…
Намда тэрьелжэ ябаhан хаан заашье
Тэрэ үедэ огто хэрэггүй hэн — яашье.
Хэрэггүйт намда, hаалта бү хэгты гээд,
Хэлээ hэм сэхэ руунь хаанда би.
Ииимэ юумэнэй болохые хаанаhаа би
Эгээ тиихэдэ мэдэхэ hэмбиб. Теэд
Яахабши? Үхэл, шамhаа хоргодохо дэмы,
Яншама дурамни хүлисэнэ бэзэ гэмым.
Үхэл, бүхы зүрхэнhөө гуйнаб, үршөөгыш.
Үшөө зааха таалалдахыем зүбшөөгыш.
Үхэл гэлыбэ ха гуйлтыень соносходоо —
Үшөө хэншье иигэжэ гуйгаагүй юм одоош…
«Теэд хүнүүдэй таалалдахаа болибол, дэлхэй дээрэ
Тэжээл хүнэhэгүй үлэхэ бэшэ гүб?»—шэбшэнэ тэрэ.
Хабарай наранда хубхай яhаа гэдхээн,
Хажуудахи могойгоо эльбэн хэлэбэ үхэл:
«Ошо, таалалда садатараа, табихаб,
Одото hүни — шинии… Үүрээр алахаб!»
Хотойн hуушажа Үхэл ёолоно, ёолоно.
Хорото могойнь хажуурайнь эрн долёоно.
Жаргалайнгаа ехэдэ басаган бархирна.
«Жаалда, түргэлэ»,—гэжэ Үхэл хархирна.
…Атаа жүтөөн хубхай яhыень хайрана,
Абяагүйгөөр Үхэл басаганай хөөрөө шагнана.
Халуудаадшье, даараадшье абана басаганай үгэhөө.
Харюудань юу хэлэхэб даа үлгэн дэлхэйдэ үхэл?
…«Гайхал, тагнал болог лэ!—гэжэ Үхэл хэлэбэ,—
Гасаляангүй амиды үлыш — зүбшөөнэб!» — гэбэ
Харин ойлго—хододоо шамтай ябахаб.
Хэтэ мүнхэ Дурантай зэргэлэн ябахаб».

1892 он.

ШОНО

ОНТОХОН

Эртын урда сагта болоhон ушар бэлэй. Нэгэ хаан хоёр hамгатай байhан гэхэ. Ехэ hамганиинь хүбүү түрөөгүй, басагадые хаанда бэлэглэhэн гэхэ. Нэгэтэ үглөөгүүр Шэбшэхэнээ дахуулаад, үзэмэршэдэ ошобо.

Тэрэ үзэмэршэн гэртэ сайгаа уужа hууба. Үзэмэршэн хатантай мэндэеэ хэлсээд, сай аягалжа, хүндэлжэ оробо. Хатан Шэбшэхэн басагантала нэжээд бөөн эдеэд, нэжээд аяга сай уугаад, гэртээ хариба.

Энэ үедэ хаан эзэниие хюрмаста тэнгэри татаба ха. Хаан олон юумэ бодоогүй, гоё hайхан хубсаhаяа үмдөөд, тэнгэридэ гараба.

Бага hамганиинь хаанай газартаа үмдэжэ ябадаг хубсаhые үгы хэжэрхибэ. Хаан тэнгэриhээ буугаад, хубсаhаяа оложо ядаба. Хубсаhаа бэдэржэ, гани галзуу болжо байхадаа иигэжэ хэлэбэ, «Би тэнгэридэ байха болобоб. Минии тэнгэридэ дэгдэхэтэй адли Улаан нюдэн хаан ерэжэ, таниие олзолон омоглон абаха».

Тиигэжэ хаан тэнгэридэ дэгдэшэбэ ха. Улаан нюдэн хаан сэрэгүүдээрээ ерэжэ, амитан зониинь, хамаг зөөриинь олзолхо гэжэ байтарнь, албата зониинь тэрьедэжэ, хада хушуунууд соогуур хоргодожо, бартаа ехэ тайгадаа эшээлбэ. Харин хаанай ехэ hамган Шэбшэхэн басагантайгаа тэрэ үзэмэршэнэй бөөнhөө хээлитэй болоhон байгаа ха. Албата зонтойгоо хамта тэрьедэжэ, бартаа ехэ тайгадаа хоргодобо. «Хэмнай урид хүбүү түрэхэб, тэрэнэйнгээ хүбүүе хаража ябахабди. Хэмнай гээгдэжэ түрэхэб, тэрэнэйнгээ хүбүүе хаяхабди» гэжэ хэлсэбэд.

Хаанай хатан уданшьегүй хүбүү түрэбэ. Шэбшэхэн хүндэршэнхэй, хатанай хүбүүе мансылан харууhалха аргагүй байба. Тиихэдэнь хоюулаа хэлсээд, тэрэ хүбүүгээ агы нүхэн соо орхибо. Үнөөхи үзэмэршэндэ ерэжэ мэдүүлхэдэнь, «зүhэ буруу юумэ хээт, тэрэ хүбүүгээ асарагты» гэбэ үзэмэршэн.

Тэрэ хоёр гэдэргээ ошожо, хүбүүгээ асарба. Үзэмэршэн хүбүүень гартаа бөөмэйлэн абажа, үнгэ бүриин сэсэгүүдээр мансылба, хүхэжэ байхыень нэгэ сэсэг барюулба.

Тэрэ хоёр hамган үзэмэршэнтэй хахасажа, нэгэ зүг шэглэн ошобо. Уданшьегүй Шэбшэхэниинь хүбүү түрэбэ. Тэрэ хүбүүгээ шоныи эшээнэй амhарта орхижо, саашалба ха.

Шоно эшээндээ ерэжэ, хүнэй хүбүүе хаража, минии хүбүүн гэжэ гүлгэдтэйгээ хамта тэжээбэ. Тиигэжэ шоныи хүбүүдтэй ехэ боложо, эдихэ ууха юумэ бэдэржэ, ой соогуур зайгуултаба.

Энэ үедэ хүршэ ороной Сэнгэ ноён hүрэг сэрэгээ дахууланхай, ой соогуур ябажа ябаба ха. Шоныи гүлгэд сооhоо хүнэй хүбүүе шэлэжэ абаад, ноёндоо асарба.

— Ши хэнэй хүбүүмши? Гэр нютагшни хаанаб? — гэжэ ноён hураба.

— Гэр нютагни шоныи эшээн юм. Тэрүү тэрэ ябаhан шоно ахамни, харин хадын хяраар ябаhан хоёр шоно минии эхэ эсэгэ хоёр болоно, — гэжэ тэрэ хүбүүн харюусаба.

Сэнгэ ноён хүбүүгүй байhан гэхэ. Тэрэ хүбүүе гэртээ асаржа, хатан дангинадаа иигэжэ хэлэбэ, «Хүбүүшьегүй, басагашьегүй hэмди. Энэ хүбүү үргэжэ, хүбүүтэй болоожо жаргая!»

Ноён хатан хоёр тэрэ хүбүүгээ Шоно гэжэ нэрлэhэн юм ха. Шоно гэжэ хүбүүниинь юрөөл дахуултай байжа, ноёной хатан үшөө табан хүбүү түрэжэ, айл аймагаа баясуулhан гэхэ. Харин түрэhэн хүбүүдээ орхижо, тэрьедэжэ ошоhон хоёр эхэнэр зобохын ехээр зобожо, гүйраншан болоожо hалаhан гэхэ.

Р. НIИМАЕВА
бэшэжэ эльгээбэ.
Улаан-Үдын аймагай
Ивалга тосхон.

ТҮРҮҮШЫН ГЭР

ДОМОГҺОО ХЭҺЭГ

Урдын урда сагта, хүн түрэлтэнэй hаяхан бии болоожо байха үедэ гансахан баабгай гэртэй байhан юм гэхэ. Тэрэ баабгай эгээл түрүүн хүбшэ тайга соо бэшэ, хооhон нэмжээ талын дунда гэр бариhан байгаа ха. Нэгэтэ хүнэй ерээд, тэрэнэй гэртэ орохо гэхэдэнь, баабгай урдаhаань бүхы амитанай айжа hүрдэтэр шангаар хэрхирээд, оруулбагүй. Тиихэдэнь хүн сахюур шулуу сохижо, гал аhаагаад, баабгайе айлган үлдэhэн юм ха. Тэрэ холын сагhаа эхилээд хүн тала дайдаар гэр барижа, мүнөө болотор гэртэ байдаг болоhон байгаа.

Харин баабгай тала дайдаар байхаа болижо, хүбшэ тайгын оёорто гэртэл адли нүхэ малтажа, хүндэ гомдоhон гомдолоо тараахын тула бүхэли үбэлөө hэрингүй унтадаг юм гэхэ. Үшөө баабгай гэрhээ үлдүүлхэдээ, хүнэй нюурые марташагүйгөөр адаглаhан байгаа ха. Мүнөөшье гэрhээ үлдүүлhэн хороёо абаха гэжэ, хүнтэй ушарамсаараа толгойнь арhа хуу татажа, нюурыень бүглэжэрхидэг гэлсэдэг.

Н. ЦЫНГУЕВ.

АРХИИН ХОРОНҺОО ҮБШЭН ҺҮЖЭРХЭ

НАМАР болон хабар бүхэндэ участково врачнар хотын шарха үбшэнтэй хүнүүдые дуудажа, hэргылүүлгын аргаламжа үнгэргэдэг юм. Хабартаа, намартаа дортожо болодог үбшэниие уридшалан hэргылхын тула тиимэ аргаламжа хэгдэдэг.

Ехэ гаргаша гаргуулhан, ехэ ажал хүүлэhэн тиимэ аргаламжа үнгэрэгшэ хабар Крымскэ областьдо хэгдээ hэн. Гэбэшье үнишье болонгүй, хотын шархатай зарим хүнүүдэй үбшэн hүжэрhэн байна. Юундэ hэргылэмжын аргаламжа туhа хээгүй гээшэб?

Олонхидой үбшэнэй hүжэрэлгын шалтагаан спирт ууhанhаа болоо гэжэ элирүүлэгдээ бэлэй. Али архиин хорон ямар хохидолтойб гэжэ үбшэнтэд мэдээгүй байгаа юм гү? Бэшэ даа, мэдэжэ байгаа, спиртын ямар ехэ хоро хүргэжэ болохо тухай эмшэд тэдээндэ нэгэтэ бэшэ hануулдаг hэн. Теэд архиин хорхой гээшэ хүсэтэй байба бшуу даа.

ХЭДЭН жэлэй урда тээ 19 наhатай Виктор Р. гэгшын бүлынгөө hайндэрэй үедэ горитойхоноор ууhанай удаа үнишье болонгүй, хотоhoонь ехээр шуhан гараа. Врачнар хотынь зарим хубиие отолжо хаяха баатай болоо hэн. Хоёр жэл үнгэрөөд байхада, хүнэйдэ айлшан болоожо ошоходоо, столдо hуугшадай эбтэйхэн баалалтаар уhа холигдоогүй спирт ууhан байгаа. «Мэдэлшэдэй» нэгэнэй үгын ёhoop, сэбэр спирт хотын шархые эдэгээхэ байгаа юм ха. Үглөөдэрынь Виктор мэдэрэлгүй болоод, шуhаар бөөлжэжэ захалаа. Больницада шуhыень тогтоожо шадаа юм аабза. Зүгөөр долоо хоноhон хойно үбшэн хүниие нүхэдынь эрьежэ ерэхэдээ, шэл архиhаа ондоо асарха бэлэг олоогүй бшуу. Тэдэнэй айлшалhанай удаа дахин шуhан гараба, тиигээд операци хэгдэбэ. Нэгэ хэды сагай үнгэрhэн хойно дахин шуhан гарахадаа, залуу хүнэй ами наhые таhалаа.

Хотын шархатай хүнэй ууhан хундага архи сэхээршье, тойруугааршье хэлээ hаа, ехэл үнэтэй болодог гээшэ. Угша хүндэ өөртэншье, гүрэндэшье. Хүнэй махабадта гансахан хундагын тохёолдуулhан хохидолые юугээршье харюулжа шадахагүйш!

АРХИИН хорон хадаа ужаhан үбшэниие имагтал hүжэрөөдэг, эдэгэхэ замыень хаахаhаа гадна, харин гастрит (гэдэhэ хотын нулан үбшэн), шархалиг үбшэн, муу шанартай хабдар мэтын шалтагаан болоожо үгэдэг. Илангаяа хатуу архинууд гээшэ залуу хүнэй хотын хүрьhэндэ ехэ аюултай. Сергей К. гэгшэ гурбан жэл тухай клиникэдэ аргалуулжа байдаг. Наймадахи класста hуража ябахадань, тэрэниие хамта hурадаг басаганайнь милаангуудта уриhан байха юм. Һайндэрэй «гэмтэнэй» эсэгэ уригдаhан хүбүүдтэ бултанданань нэгэ-нэгэ стакан архи аягалаа. Ёhотой эрэшүүлэй түлөө духаряа үргэгдэжэ, архияа дууhыень уухые уряалбад. Хүбүүд уужархёо hааб даа. Үглөөдэрынь Сергей тогтосогүйгөөр бөөлжөөд, клиникэдэ эльгээгдээ. Тэрэ гэhээр жэлдээ нэгэ гү, али заримдаа хоёр дахин больницада орожо аргалуулдаг болонхой.

АРХИИН хорон хото соо хайшан гэдэг бэ? Спиртын түрүүшын хундага hудаhа гүрылгэжэ, хотын шүүhэ ехээр гаргадаг. Харин удаадахи хундагануудынь шүүhэнэй гаралгые болюулдаг. Тиигэжэ хото соо ороhон эдеэн хоёр часай орондо аяар 10 гү, али дээшээ саг соо үлтирэнгүй байгаад, үжэжэ эхилдэг. Тэрээнhээ болоожо, ехэ архи ууhанай hүүлээр досоо бөөгэнэдэг, хэхэрүүлдэг, айбалхай үбдэдэг.

Архиин хорон хадаа хотын хүрьhэнэй анханай хушалтые гэмтээдэг бодосуудта хабаатай ундан гээшэ гэжэ мэдэхэ шухала. Хотын хүрьhэнэй дэбисхэр липиднэ (өөхэн) хальhатай, мүн халуун, хүйтэн, шэрүүн эдеэнhээ арх… гэhэн нимгэхэн залх… хушаатай байдаг юм. … гаалалгын тэрэ хушал… болоhон хотын хүр… бэлээр гэмтэжэ, шүүh… эдигдэжэ, шарха бии б… дог.

«Шархалиг үбшэ… спиртээр аргалдаг оно… магтан, hанаагаа зобо… (ёгтолон хэлэхэдэ) дай… дадаг: hайн танилни с… уугаад лэ, шархань … лон эдэгэшоо гэхэ … Ехээр лэ эндүүрhэн яба… Олон хүн нимэ аргаhаа… үбшэн болодог, үнгэрх… ами наhанhаа хахас… шуу.

Юуб лэ гэхэдэ, шарх… үбшэн үе-үе болоод … өөрыгөө hануулдаг ба… юм. Заримдаа аргала… хүүлээшьегүй байхада, … зэргэ номгороод байха, … гөөр архи ууhанай у… эдеэлдэг гуримаа алда… дахин hүжэрдэг. Үе-үе … лоод лэ шархын өөрөө … гэнтэдэг шанар шэнжые … шо үзэлшэ хүнүүд, эл… мэхэшэд гохошод хараа… абан, «эгээл hайн арга… нэтэрүүгээр дурадхадаг.

Архи ууhанай hүү… үбшэниие мэдэрэл табюу… шанартань мэхэлүүлжэ, … шэнтэд архиие туhатай … дан гэжэ hанажа болохо…

Гастридтай, шархалиг … шэнтэй хүнүүд спир… ямаршье ундые бишыхана… шье уухая эрид арсаха … той, илангаяа хабартаа, … мартаа. Үнгэрхэдөө, га… ханшье дахин архи уб… заhаршагүй хойшолонтой… үбшэн hүжэржэ болодог… жэ олон жэлэй туршада … дэhэн ажаглалта бидэн… этигүүлнэ.

Н. В. ЛУКАЩ,
профессор.

Симферополь.

(Тус статья «Здоров…» гэжэ журналhаа абтаба).

САГААН УЛАРИЛ

Мүнөөдэр үүлэтэй бай… зарим нютагуудта нойтон … hан орохо. Баруун хойно… секундын 7—12 метр х… тэйгөөр, үдэhөө хойшо… кундын 20 метр хүсэтэй… hалхилхаар хүлеэгд… Үдэртөө 2—7 градус дул… байха. Хойто аймагуу… тэрэшэлэн Байгал шада… нютагуудаар 2 градус х… тэнhөө 3 градус хүрэтэр … лаарха. Улаан-Үдэдэ hүн… дөө 2—4 градус хүйт… үдэртөө 4—6 градус дул… байхаар хүлеэгдэнэ.

Октябрийн 19, 20-… үдэрнүүдтэ үүлэтэй ба… Саhа, бороо орохогүй. … руун тээhээ секундын 5—… метр хүсэтэйгөөр hалхи… Һүниндөө 5—10 град… хүйтэн, үдэртөө 0—5 град… дулаан байха.

РЕДАКТОР
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Шухала объектнүүдые саг соонь ашаглаха!» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXV съездые угтуулан» гэhэн юрэнхы гаршаг доро республикын промышленна предприятинууд болон хүдөө ажахыhаа абтаhан тобшо мэдээсэлнүүд. ТАСС-аар абтаhан шэнэ hонин.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Партийна ажабайдал» гэhэн юрэнхы гаршаг доро Г. Ганюгинай «Эрилтэ ехэтэйгээр хандаха» гэhэн статья. Табан жэлэй түрүүшүүл. Мэдээсэлнүүд. «Хүгжэнги социализмын эрхэ байдалда олониитын дэбжэлтэ тухай» — Т. Богомоловой статья.

Гурбадахи хуудаhанда. Г. Митановай «Халуун оролдолго болон анхарал доро» гэhэн статья. Бүмбэрсэг ... хэйн hонинууд. Нютаг ... гуудhаа абтаhан мэдээсэл. Т. Богомоловой «Хүгжэнги социализмын эрхэ байдалда олониитын дэбжэлтэ тухай» гэhэн статьягай түгэсхэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Заншалта субботникай хуудаhанай материалнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 9.55 — Дамжуулгын программа. 10.00 — Шэнэ hонин. 10.10 — Совет дуунуудай концерт (үнгэтэ). 10.40 — «Һайн шанартай эд бараа ехээр гаргаха». 11.10 — Дм. Шостакович. «Гамлет» — фильм-балет. 11.50 — Сергей Есенинэй түрэhөөр 80 жэлэйнь ойдо зорюулагдаhан үдэшэ. Союзуудай ордоной Колонно залhаа дамжуулга (үнгэтэ). 13.20 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА—«Динамо» (Р). (3-дахи үе). 14.00 — 14.10 — Забhарлалга. 14.10 — «АБВГДейка...» (үнгэтэ). 14.40 — «Үглөөнэй почто». — хүгжэмтэ программа (үнгэтэ). 15.10 — «Ан амитадай байдал» (үнгэтэ). 16.10 — Концерт. 16.25 — «Элүүр энхэ байлга» — программын почто (үнгэтэ). 16.55 — Классическа хүгжэмэй концерт (үнгэтэ). 17.30 — Франциин президент В. Жискар д'Эстэнэй нютагаа бусалга. Мэдээсэлэй программа. 18.00 — Совет дуунуудай концерт (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00 — 19.10 — Забhарлалга. 19.10 — Жильбер Пеко дуулаха (Франци, үнгэтэ). 20.00 — «Москва ба москвагайхид». 20.30 — «Страсбургын филармониин оркестрэй концерт» (Франци). 21.00 — «Хүн ба байгаали» (үнгэтэ). 21.30 — Сергей Есенинэй түрэhөөр 80 жэлэйнь ойдо зорюулагдаhан үдэшэ Союзуудай ордоной Колонно залhаа дамжуулга (үнгэтэ). 23.00 — Шэнэ hонин. 23.15 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Шахтер» (Донецк) — «Спартак» (М). 23.50 — 24.00 — Забhарлалга. 00.45 — «Время».

Манай адрес, телефону…

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, …
Телефоны: редактор… 2-54-54, приёмная—2-5… зам. редактора — 2-6… зам. редактора — 2-6… отв. секретаря — 2-50… секретариат — 2-66-76, … делы: партийной жизни … 2-60-91, сельского хозя… за — 2-64-36, 2-63-86, … паганды и агитации—2-5… промышленности и … тельства — 2-61-35, со… ского строительства и быт… 2-69-58, культуры и шко… 2-60-21, писем и селькор… 2-67-81, информации … 2-34-05, общественная … ёмная — 2-56-62, маши… бюро — 2-57-63, коррек… ская — 2-35-95, фотола… тория — 2-33-61.